

SCHERP OP DE BALANS TUSSEN TAKEN EN MIDDELEN

MARINEBLAD

KVMO

1883 | 2024

HET CAPABILITY PLAN

Hoe plan je de toekomstige
krijgsmacht?

**Mariniers strijden
heldhaftig bij Seneffe**

**Militaire muziek
immaterieel erfgoed**

**Maak kennis met de
nieuwe voorzitter KVMO**

5

2024

JAARGANG 134

INHOUD

04

WERKEN AAN DE KRIJGSMACHT

Wilbert van Norden

12

70 JAAR NATIONALE TAPTOE

Thijs Jansen

24

ZONDER SMET NOCH BLAAM!

Anne Beckers

36

KVMO-VOORZITTER JORIS TEN BERG

Bas Naafs

EN VERDER

- 3 Voorwoord voorzitter KVMO
- 18 Gastcolumn Caecilia van Peski
- 20 Vanuit het buitenland
- 35 Column Theo Brinkel
- 39 Signalementen
- 40 Filmrecensie Invasie (2024)
- 42 Column Berend van de Kraats
- 43 KVMO-zaken

www.kvmo.nl

Foto cover:
De Marinierskapel opgesteld op
het achterdek van de kruiser
Hr.Ms. De Zeven Provinciën, 1973
(collectie NIMH)

Bijdragen aan belang

Belangen zijn een lastig concept. Volgens de van Dale is het iets dat iemand raakt doordat zijn of haar voordeel daarmee gemoeid is. Als beroepsvereniging is het onze taak om voor onze leden zowel de collectieve als individuele belangenbehartiging te organiseren. Wij zoeken dus eigenlijk naar dat wat voordeel voor

onze leden oplevert, zowel individueel als collectief. Toch is het niet geheel ondenkbaar dat een individueel belang minder zwaar weegt dan een collectief belang, of andersom. De uitdaging is om dat telkens goed af te wegen. De complexiteit reikt echter verder dan dat.

Naast genoemde belangenbehartiging, heeft de KVMO als vereniging zich ook ten doel gesteld de goede relatie tussen de Nederlandse samenleving en haar krijgsmacht – in het bijzonder de Koninklijke Marine – te bevorderen. Simpel gezegd mengen wij ons in het publieke debat om maritiem denken aan te jagen. Daarnaast trachten wij bij te dragen aan de instandhouding van een voor haar taak berekende zeemacht. Zo dienen wij op onze manier de belangen van de Nederlandse maatschappij (veiligheid) en die van de Koninklijke Marine (op en vanuit zee). Tegelijkertijd ondersteunt de vereniging deze belangen door scherp te blijven op de balans tussen taken en middelen. Tenminste, zo interpreteer ik de instandhouding van een voor haar taken berekende zeemacht.

In het artikel van KLTZ (TD) Wilbert van Norden kunt u meer lezen hoe die taken en middelen tot stand komen. Daarnaast zult u wellicht net als ik uitkijken naar Prinsjesdag. Dat is namelijk de werkelijke 'proof of the pudding'. Wat staat er straks in de nieuwe Defensienota over de verdediging en bescherming van de belangen van het Koninkrijk? Wat wordt de rol van de Koninklijke Marine daarin en welke middelen heeft zij straks om die belangen te beschermen en te verdedigen? Zoals Zr.Ms. Karel Doorman dat voorgaande weken in de Rode Zee heeft gedaan. Net als op dit moment Zr.Ms. Tromp dat doet in de Stille Oceaan en zoals eenheden van het Korps Mariniers dat doen in Bosnië-Herzegovina. Net als al die andere eenheden en collega's die op dit moment wereldwijd ingezet worden en daarmee ongenoemd voordeel opleveren voor het Koninkrijk. Mijn voorganger heeft al meermaals aandacht voor de belangen van het Koninkrijk gehad en ik zal dat wederom doen. De 1^e hoofdtak, zoals Defensie die formuleert, doet de tekst van de Grondwet tekort. Het gaat namelijk niet alleen over de verdediging van het eigen en het bondgenootschappelijk grondgebied. De Grondwet heeft het over de belangen van het Koninkrijk. Ik zal de Defensienota dan ook kritisch lezen, en de Miljoenennota bestuderen om zeker te stellen dat de marine in staat zal blijven om die grondwettelijke taak te blijven uitvoeren.

De komende jaren mag ik mij tussen al deze belangen gaan laveren. Van het individuele, het collectieve belang van onze leden, de belangen van de Koninklijke Marine, die Nederlandse samenleving en uiteindelijk die van het Koninkrijk in zijn geheel.

Colofon

ISSN: 0025-3340

Hoofredactie:
KLTZ (LD) J.L. ten Berg
C.B. Naafs

Eindredactie
C.B. Naafs

Artikelencommissie
KLTZ Y.A. van Beusekom, drs. A.A. Bon, LTZ1 (TD) ing. J.M.T. Bongartz, KTZ (LD), mr. dr. M.D. Fink, KLTZ (TD), dr. ir. W.L. van Norden EMSD, dr. A.J. van der Peet, BRIGGENMARNIS R.A.J. de Wit

Medewerkers:

mw. drs. Z. Borgeld-Guman, prof. dr. T.B.F.M. Brinkel, B. van de Kraats, KLTZ (TD) H. Boomstra (cartoon)

Adres redactie
Koninginnegracht 19
2514 AB Den Haag
Tel. 070-383 95 04

marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl

Vormgeving
www.frankdewit.nl

Drukwerk
Wilco Art Books
Vanadiumweg 8
3812 PZ Amersfoort

Abonnementen
Voor leden van de KVMO is het Marineblad gratis. Informatie over het lidmaatschap van de KVMO staat op: www.kvmo.nl onder 'FAQ'. Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50 (buitenland) per jaar.

Advertenties

SalesPress
T: 088-8292827
E: info@salespress.nl
I: www.salespress.nl

Copyright Marineblad

Overname van artikelen is enkel toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie en onder uitdrukkelijke vermelding van de bron. Artikelen in het Marineblad vertolken niet noodzakelijk de visie van het hoofdbestuur van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren of van de redactie. De inhoud van artikelen blijft geheel voor verantwoording van de auteur(s). Richtlijnen voor het schrijven en aanleveren van artikelen zijn in te zien op www.kvmo.nl onder 'Marineblad'.

Adreswijziging

Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO
Antwoordnummer 93244
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of info@kvmo.nl

**MARINEBLAD IS EEN UITGAVE VAN
DE KONINKLIJKE VERENIGING VAN
MARINEOFFICIEREN**

De KVMO maakt deel uit van de

WERKEN AAN DE TOEKOMSTIGE KRIJGSMACHT

Hoe het Capability Plan richting geeft
aan de benodigde slagkracht

Na jaren van bezuinigen moet de Nederlandse krijgsmacht anno 2024 groeien in plaats van krimpen. Binnen het Ministerie van Defensie wordt hierover op veel vlakken nagedacht: waarin moet geïnvesteerd worden? En wat moeten we dan als eerste doen? Hoe snel moet dat allemaal gebeuren? En wat houdt dit vervolgens in voor de verschillende operationele commando's? Om richting te geven bij de zoektocht naar antwoorden, heeft de Secretaris-Generaal onlangs het Capability Plan vastgesteld. Het is daarmee een belangrijk document waarvan de inzichten binnen Defensie gebruikt worden om keuzes te maken over de inrichting van de krijgsmacht. Daarmee is het dus ook belangrijk voor de Koninklijke Marine.

LEES VERDER →

Het Capability Plan is de laatste stap in het proces van Strategie- en Krijgsmachtontwikkeling (SKMO) dat Defensie cyclisch doorloopt. Voorliggend schrijven gaat in op de SKMO. De status Departementaal Vertrouwelijk bezien, zal deze bijdrage niet al te veel ingaan op hieruit opgeleverde interne documenten. Indien u toegang heeft tot deze stukken, is het zeker aangeraden deze eens door te nemen. Dit artikel licht achtereenvolgens het SKMO-proces toe, inclusief enkele producten die het Capability Plan voorgingen, gevolgd door een korte toelichting en een duiding van de genomen stappen om het plan op te stellen.

Strategie- en Krijgsmachtontwikkeling

Binnen de Bestuursstaf zijn de directies Strategie en Kennis (DSK) en Operationeel Beleid en Plannen (DOBP), die beide onder het Directoraat-Generaal Beleid (DGB) vallen, verantwoordelijk voor het proces van Strategie- en Krijgsmachtontwikkeling (SKMO). Deze staat omschreven in het document Besturen bij Defensie (BBP).¹ DSK en DOBP doorlopen dit volledige proces voor het eerst, wat inhoudt dat niet iedereen even goed op de hoogte is. Reden genoeg om hier eens bij stil te staan. In het BBD staat de waardeketen van Defensie beschreven (figuur 1). Dit schema geeft de samenhang weer tussen de primaire en ondersteunende hoofdprocessen die horen bij de taakuitvoering van Defensie. Binnen het hoofdproces 'Besturen' staan zeven taken beschreven:

1. Bepalen van de gezamenlijke missie;
2. Actief vooruitkijken en dit omzetten in een visie op de toekomst;
3. Organiseren van alle processen en projecten;
4. Leidinggeven;
5. Coördineren;
6. Monitoring en regie;
7. Afleggen van verantwoording.

Vanuit taak twee (actief vooruitkijken) geeft DSK, samen met DOBP, invulling aan het SKMO-proces met een visie op de komende vijftien jaar dat in de basis inzichten oplevert die gebruikt worden bij de totstandkoming van beleid. Het is dan ook primair een intern gericht proces waarvan de resultaten binnen Defensie gebruikt worden. Uiteraard gebeurt dit veelal in samenwerking met andere directies en met input vanuit de defensieonderdelen. De producten uit dit proces zijn namelijk niet de enige documenten die vooruitkijken naar de toekomstige krijgsmacht. Ook internationaal denkt men na over de benodigde militaire vermogens. Zowel binnen de NAVO middels het *NATO Defence Planning Process*, als binnen de EU middels verschillende trajecten waaronder de *Coordinated Annual Review on Defence* en de *Capability Development Plans* vanuit de *European Defence Agency*. Toch kiest Nederland ervoor zelf een eigen strategische visie, aanvullend op die van NAVO en de EU, intern te vertalen naar een Capability Plan. Deels is dit vanwege het Caribisch deel van ons

Koninkrijk dat niet valt onder het NAVO-verdragsgebied. Een tweede reden is het invoegen van nationale verantwoordelijkheden die buiten de scope van NAVO en EU vallen. Tot slot is het ook om eigen keuzes te kunnen maken en daarmee wendbaarheid te behouden.

Het uiteindelijke doel is om richting te geven aan plannen, themavisies, routekaarten en andere documenten gericht op de krijgsmacht van morgen. Kort gezegd is dit een continu en overwegend apolitek proces waarin de visie op de (*capabilities* van de) toekomstige krijgsmacht gegeven wordt. Dit gebeurt door met een integrale blik naar de toekomst te kijken voor een gedegen en gefundeerde richting voor een toekomstbestendige, slagvaardige krijgsmacht waarbij balans gezocht wordt tussen lange-termijndenken en handelen op korte termijn. Dit continue proces – door DSK en DOBP cyclisch doorlopen – wordt de strategische cyclus genoemd (figuur 2). Ondanks dat SKMO zelf dus overwegend apolitek blijft, begint en eindigt de reeks producten die hieruit voortkomen wel met politieke documenten, respectievelijk de Defensievisie en de Defensienota. Het uiteindelijke beleid en de uitvoering daarvan is vervolgens weer input voor een herziening van de SKMO-documenten.

Strategische gedachten die als onderbouwing dienen om vanuit de Defensievisie de conceptuele gedachten te richten voor de Defensienota, staan beschreven in vier documenten: het Strategisch Concept, de Future Operating Environment, het Future Operating Concept en het Capability Plan, allen inmiddels vastgesteld. Zoals gezegd wordt de totstandkoming van het Capability Plan uitvoeriger beschreven.

Het Strategisch Concept (SC)

Op 2 februari van dit jaar is het SC in de gecombineerde Bestuurs- en Krijgsmachtraad (BR/KMR) vastgesteld. In het SC kijkt DSK vanuit het 'nu' naar de toekomst en schetst de veiligheidsomgeving aan de hand van een aantal thema's en trends. Daarin wordt ook de veiligheidsarchitectuur waarbinnen Defensie optreedt beschouwd. Vervolgens worden vier toekomstscenario's beschreven om het strategisch denken te verruimen. Het SC probeert daarmee de toekomst niet te voorspellen, maar breed te kijken naar wat er mogelijk kan gebeuren. Het laatste deel van het SC geeft de richting voor Defensie aan, kijkend naar de toekomstige omgeving, dreiging en verplichtingen. Uit dit concept volgt dus een ambitie en deels een prioritering daarvan naar de toekomst binnen de politieke kaders van de Defensievisie. Daartoe worden voor verschillende geografische regio's doelstellingen geformuleerd.

Future Operating Environment (FOE)

In maart 2023, bijna een jaar voor het SC, stelde de directeur DOBP het FOE vast. Dit document beschrijft de omgeving van Defensie in meer detail en besteedt met name aandacht aan trends en ontwikkelingen die het optreden van de krijgsmacht beïnvloeden. Ook het FOE kijkt vanuit het 'nu' via trends naar de toekomst waardoor ook reeds actuele ontwikkelingen beschreven staan. Mede door de snelle veranderende wereld, veranderen ook de inzichten. In verschillende *deep dives* werkt DOBP nu dan ook verder

'Het uiteindelijk doel is om richting te geven aan themavisies, routekaarten en andere documenten gericht op de krijgsmacht van morgen'

Figuur 1: waardeketen van Defensie (bron: BBD)

aan verdieping per potentieel toekomstig operatiegebied. De eerste *deep dive* – over het Arctisch gebied – is in april van dit jaar afgerond en men werkt momenteel aan die voor noordelijk Afrika.

Future Operating Concept (FOC)

Met een beeld van de toekomstige wereld en een idee van de ambities en doelstellingen stelt DOBP het FOC op, waarin beschreven staat wat men van de toekomstige krijgsmacht zal gaan vragen. In dit concept valt te lezen welke taken de krijgsmacht moet vervullen en tot welke uitgangspunten voor de inrichting ervan dit leidt gezien de omgeving waarbinnen dit plaatsvindt. Dit werd eind februari van dit jaar afgerond. DOBP kon daarna verder met de volgende stap, namelijk het bepalen welk militair vermogen nodig is om invulling te geven aan de ambitie van het SC conform de taken en uitgangspunten van het FOC in de omgeving die staat beschreven in de FOE. Deze stap resulteert in het Capability Plan.

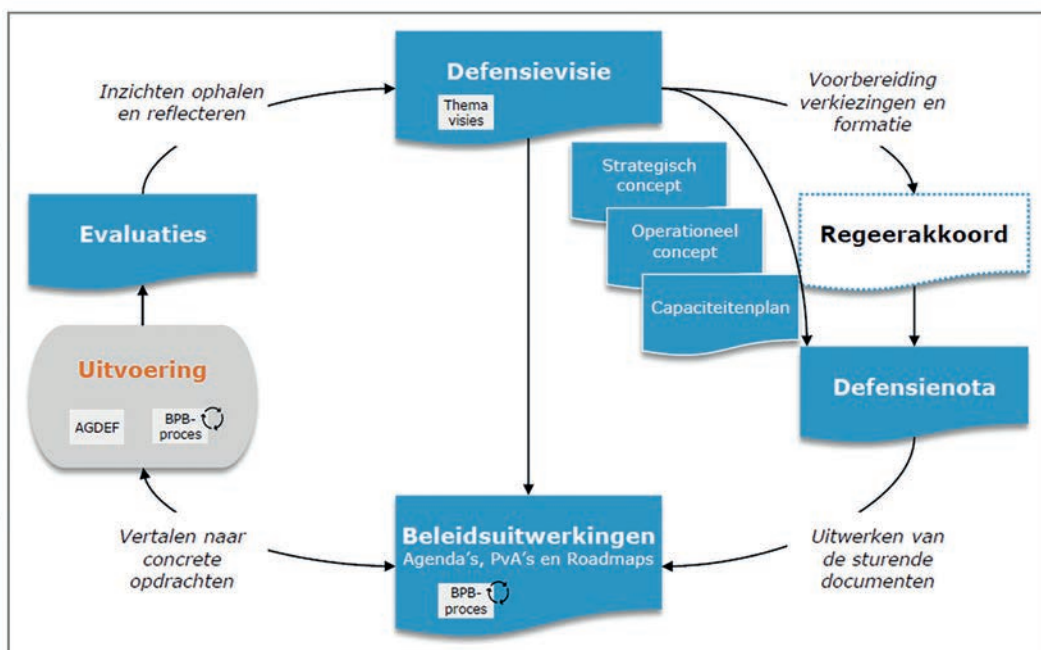
Capability Plan (CP)

In ultimo beschrijft het CP verschillende schaalbare opties voor de inrichting van de toekomstige krijgsmacht. Daarmee geeft het CP dus lijnen aan waarlangs de huidige en geplande krijgsmacht aangepast en aangevuld moet worden voor de toekomstige verwachte taakstelling. In het derde kwartaal van 2023 startte DOBP met de werkzaamheden voor het CP, zodat deze al tot inzichten zou leiden wanneer de voorbereidingen voor de aankomende Defensienota zouden starten. Dit legde direct bij aanvang enige druk op het proces, gezien de enigszins harde einddatum onderwijl dit proces voor het eerst

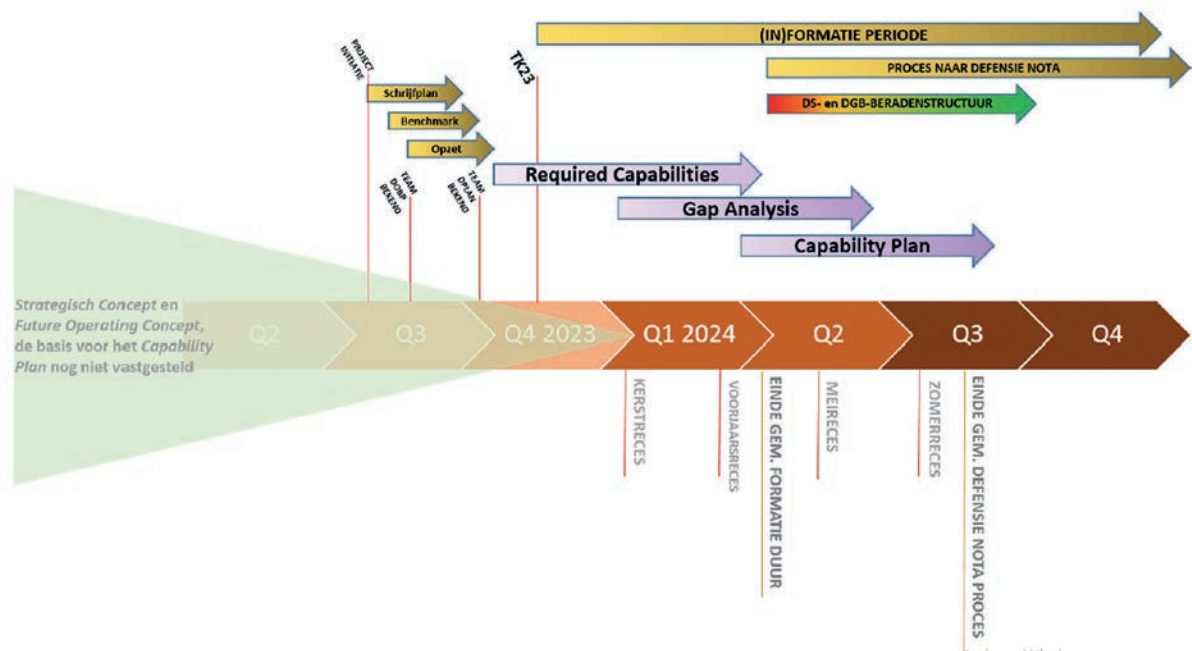
in deze vorm uitgevoerd wordt. Dit ook nog eens in een periode van politieke discussie over de krijgsmacht in het kader van naleving van de 2% NAVO-norm. Al met al dus een flinke opgave over een belangrijk onderwerp dat op meerdere niveaus de aandacht heeft. Bij aanvang van het traject stelde DOBP zichzelf een tijdlijn om het CP op te stellen (figuur 3). In die tijdlijn is te zien dat het kernteam globaal drie stappen ziet om tot het CP te komen: stel de *Required Capabilities* op, vergelijk dit met de huidige en geplande krijgsmacht (*Gap Analyse*) om tot slot opties te formuleren om het gevonden verschil te dichten. Navolgende paragraaf licht kort het kernteam toe om vervolgens voornoemde drie stappen te duiden.

De totstandkoming

Vanuit DOBP werkt een kernteam aan het CP. Dit team bestaat niet alleen uit personeel van DOBP, maar omdat dit gaat over inzichten over de inrichting van de krijgsmacht, is ook de Defensiestaf betrokken door vanuit de Directie Plannen expertise te leveren. Dit team is verder aangevuld vanuit TNO om continuïteit op de lange termijn te borgen vanuit het kennisinstituut waarmee Defensie vaak

Figuur 2: de strategische cyclus

Figuur 3: initieel geplande tijdlijn voor de totstandkoming van het Capability Plan

samenwerkt op dit vlak. Tevens levert TNO waardevolle ervaring in kennisverwerving middels interviews, workshops en focusgroepen. Zo is een divers kernteam vanaf het vierde kwartaal 2023 aan de slag gegaan met het CP, maar werd al snel geconcludeerd dat zij het plan niet eigenhandig kon opstellen. Ten eerste zou dit te veel tijd in beslag nemen. De tijdlijn was namelijk ambitieus vanwege de aanstaande voorbereidingen voor de Defensienota waaraan dit plan bij voorkeur als input kon dienen. Ten tweede had het kernteam simpelweg te weinig kennis in huis om dit voor de gehele krijgsmacht te faciliteren. Voor elke stap in de totstandkoming organiseerde zij daarom workshops om samen met vertegenwoordigers uit alle defensieonderdelen gericht na te denken over een thema of onderwerp. Deze workshops waren met name gericht op de eerste stap die nodig is om tot het CP te komen. Voor de vervolgstap is gebruik gemaakt van focusgroepen.

Stap 1: required capabilities

De eerste stap in het proces richting het CP deed het kernteam door in een workshop de benodigde militaire vermogens in kaart te brengen. In twee workshops van elk twee dagen werden samen met diverse vertegenwoordigers vanuit Defensie op de Faculteit Militaire Wetenschappen in Breda verschillende scenario's doorlopen. Elk scenario kende drie fases: competitie, crisis en conflict. Dit in lijn met het continue karakter van dreiging en de rol die de krijgsmacht speelt onder de drempel van gewapend conflict. Deze scenario's zijn opgesteld aan de hand van de doelstellingen per geografische regio uit het SC en volgden de taakstelling die de krijgsmacht daarin heeft. Hierbij hoefden de deelnemers geen rekening te houden

met zaken als budget of de status van de krijgsmacht op dit moment.

Vervolgens werkte het kernteam de uitkomsten van de workshops uit naar de benodigde militaire vermogens² van de toekomstige krijgsmacht en aan welke eisen die vermogens moeten voldoen, uitgesplitst in fases van conflict en eventueel in regionale verschillen indien daar aanleiding voor was. Als basis is hierbij gebruikt gemaakt van de zeven hiërarchische categorieën die NAVO gebruikt voor plannen over capaciteitsontwikkeling, de NATO Main Capability Hierarchy (figuur 4). Deze denkexercitie vormt de basis voor de vervolgstappen in SKMO.

Stap 2: gap analyse

De workshops resulteerden in een lijst met militaire vermogens en eisen die daaraan gesteld worden. In de tweede stap heeft het kernteam wederom gesproken met vertegenwoordigers uit de gehele Defensieorganisatie, maar nu over hoe de krijgsmacht hier invulling aan kan geven met de middelen die nu gepland staan. Belangrijk uitgangspunt hierbij is, dat deze planning ook langdurig

Figuur 4: NATO Capability Hierarchy³

‘De workshops resulteerden in een lijst met militaire vermogens en eisen die daaraan gesteld worden’

'Het CP geeft dus met name op hoofdlijnen richting aan de toekomstige invulling' (foto: Aaron Zwaal | MCD)

gefinancierd moeten zijn in de meerjarenbegroting van Defensie. Zo gaan we in deze stap uit van een marine die beschikt over de nieuwe ASW-fregatten, de *Future Air Defender*, de nieuwe mijnenbestrijdingsvaartuigen, hulpvaartuigen en de Amfibische Transportschepen, zoals aangegeven in recente brieven aan de Tweede Kamer over het beoogde verwervingstraject. Ook is de aanname dat verschillende vervangingstrajecten, aanvullingen en reorganisaties (zoals bijvoorbeeld voor C4I-middelen en het *Force Design* van het Korps Mariniers) uitgevoerd zijn. Dit houdt dan ook direct in dat het resulterende CP aangepast moet worden wanneer meerjarenplannen wijzigen. Dit past bij het continue en cyclische karakter van SKMO.

De eerste serie gesprekken bleek in bepaalde gevallen te kort, waardoor een tweede serie gesprekken nodig was. Het kernteam koos daarbij in deze stap een eerste vernauwing toe te passen door eerst te kijken naar de vermogens die hoorde bij de meest veeleisende scenario's waarop de krijgsmacht in het ergste geval op gedimensioneerd moet zijn. Daarnaast gebruikte het kernteam in deze fase ook de beschikbare informatie vanuit het *NATO Defence Planning Process*, om helder te hebben waar de

behoefte ligt van het bondgenootschap dat de hoeksteen vormt van het Nederlandse veiligheidsbeleid en waarbij tegenwoordig gelijktijdig gestreefd wordt naar meer Europese zelfstandigheid.

Het moge duidelijk zijn dat jaren van bezuinigingen en alle veranderingen van de laatste jaren ertoe leiden dat de huidige geplande krijgsmacht niet voldoet aan de eerder gestelde eisen. Stap drie om tot een CP te komen, is daarmee begonnen.

Opties voor een toekomstige krijgsmacht

Na vele gesprekken, workshops en verdiepende gesprekken bouwde het kernteam een beeld op van de vermogens die verder ontwikkeld moeten worden. Vanuit dit overzicht stelde zij een zekere prioritering voor om tot oplossingsgerichte keuzes te komen. Dat houdt daarmee niet in dat met het CP de inrichting van de krijgsmacht vaststaat. Integendeel, het plan geeft intern Defensie advies over richting en opties. De Commandant der Strijdkrachten is verantwoordelijk voor de uiteindelijke keuzes waarbij uiteraard ook de politiek een stem heeft. De richting die het CP geeft, is primair gericht op de benodigde

gevechtskracht in de toekomst, maar biedt ook voor andere beleidsterreinen binnen Defensie enkele inzichten. Alles moet nu eenmaal in het geheel gezien worden. Ook wordt enige duiding gegeven voor de technologie en wat de krijgsmacht daarmee zou willen. Al moeten op dat vlak ook zeker de betreffende afdelingen nadere keuzes maken, omdat het CP niet alles tot in detail beschrijft. Het CP geeft dus met name op hoofdlijnen langertermijn visie als input aan de beleidsvorming over de toekomstige invulling.

En nu verder?

Onlangs is het CP door de Secretaris-Generaal vastgesteld. Daarmee is een einde gekomen aan de eerste cyclus van de SKMO in deze vorm, die men uiteraard dient te evalueren. Maar er is ook verder nog veel werk te doen. Zo moeten de resultaten van het CP hun weg gaan vinden in diverse plannen die heden in de maak zijn. Ook dienen visies en deelstrategieën, die op dit moment worden herzien, te worden verrijkt met de opgedane inzichten. Het plan spreekt over militair vermogen, maar de vertaling ervan naar capaciteiten moet nog gemaakt worden. Daarbij komt bovendien dat de SKMO vijftien jaar vooruit probeert te kijken. Vraag is of Nederland voor sommige zaken zo lang kan wachten, of dat men eerst andere keuzes moet maken om op korte termijn antwoord te kunnen

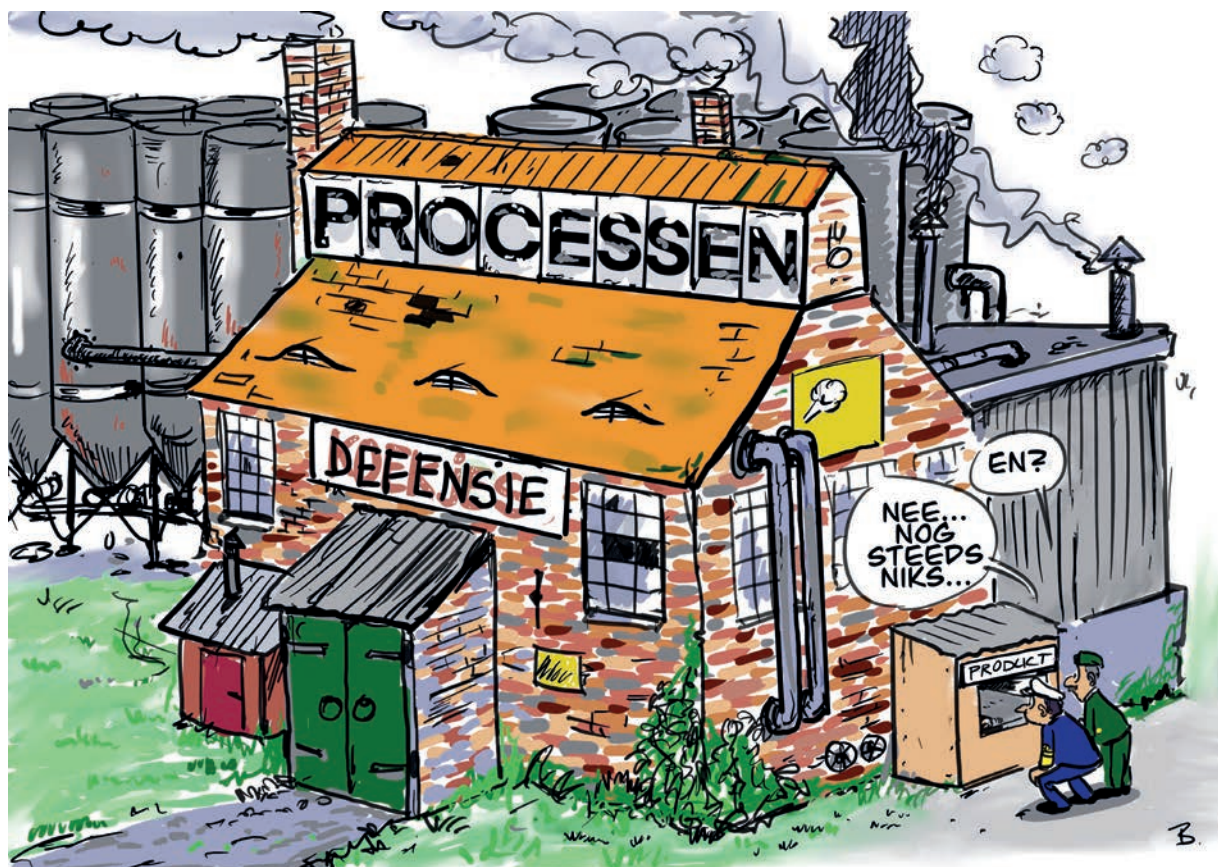
geven aan de dreigingen om ons heen. Al met al vormt het Capability Plan een einde aan een eerste cyclus van de SKMO, maar daarmee begint de discussie in zekere mate ook weer opnieuw.

Wilbert van Norden is sinds september 2023 werkzaam binnen de afdeling Operationeel Beleid van het DOBP. Hij zat vanuit die afdeling in het schrijfteam van het FOC en is nu lid van het kernteam voor het Capability Plan. Hij heeft dit artikel op persoonlijke titel geschreven.

Noten

- 1 Besturen bij Defensie (BBD), Aanwijzing SG-002, 9 februari 2021
- 2 Hierbij wordt met militair vermogen bedoeld: Het vermogen van de krijgsmacht om een effect te bereiken, militair vermogen bereikt de krijgsmacht door een combinatie van Doctrine, Opleidingen, Training, Middelen, Leiderschap, Personeel, Faciliteiten, en Interoperabiliteit
- 3 Uit: Bijlage 1 van SH/PLANS/SDF/CFR/DPF/23-013997 ACT/SPP/SEE/TT-7015/Ser:NU1783, 04 Augustus 23

CARTOON

STICHTING REÛNISTEN HR.MS. *DE ZEVEN* *PROVINCIEËN* EN VOORMALIG NEDERLANDS NIEUW-GUINEA ORGANISEERT HAAR 32STE REÛNIE

Deze zal plaatsvinden op zondag 27 oktober 2024 in het congres- en reüniecentrum Kumpulan Bronbeek te Arnhem. De Kumpulan staat immers garant voor een traditionele 'blauwe hap'. Ontvangst is met koffie en spekkoeke. Tijdens de dag zullen er diverse activiteiten zijn, zoals een optreden van de steelband van *De Zeven Provinciën*. Ook zullen oude en recente films van de Koninklijke Marine worden vertoond.

Aanvang: 12:00

Zaal open: 11:00

Adres: Velperweg 147, 6824 MB Arnhem

De reünie is toegankelijk voor post-actieve medewerkers van de Koninklijke Marine welke dienden in het voormalig Nederlands Nieuw-Guinea en/of aan boord van de kruiser Hr.Ms. *De Zeven Provinciën* (C802).

Inschrijven

De inschrijftermijn sluit vrijdag 18 oktober 2024. De toegangsprijs is vastgesteld op € 17,50 per persoon. Echtgenotes dan wel partners zijn van harte welkom.

Het verschuldigde bedrag kan men overmaken naar:

IBAN NL18 INGB 0009 3168 37

Ten name van: Stg Reünist Hr Ms De Zeven Prov en vm Ned Nw-Guinea te Zeist

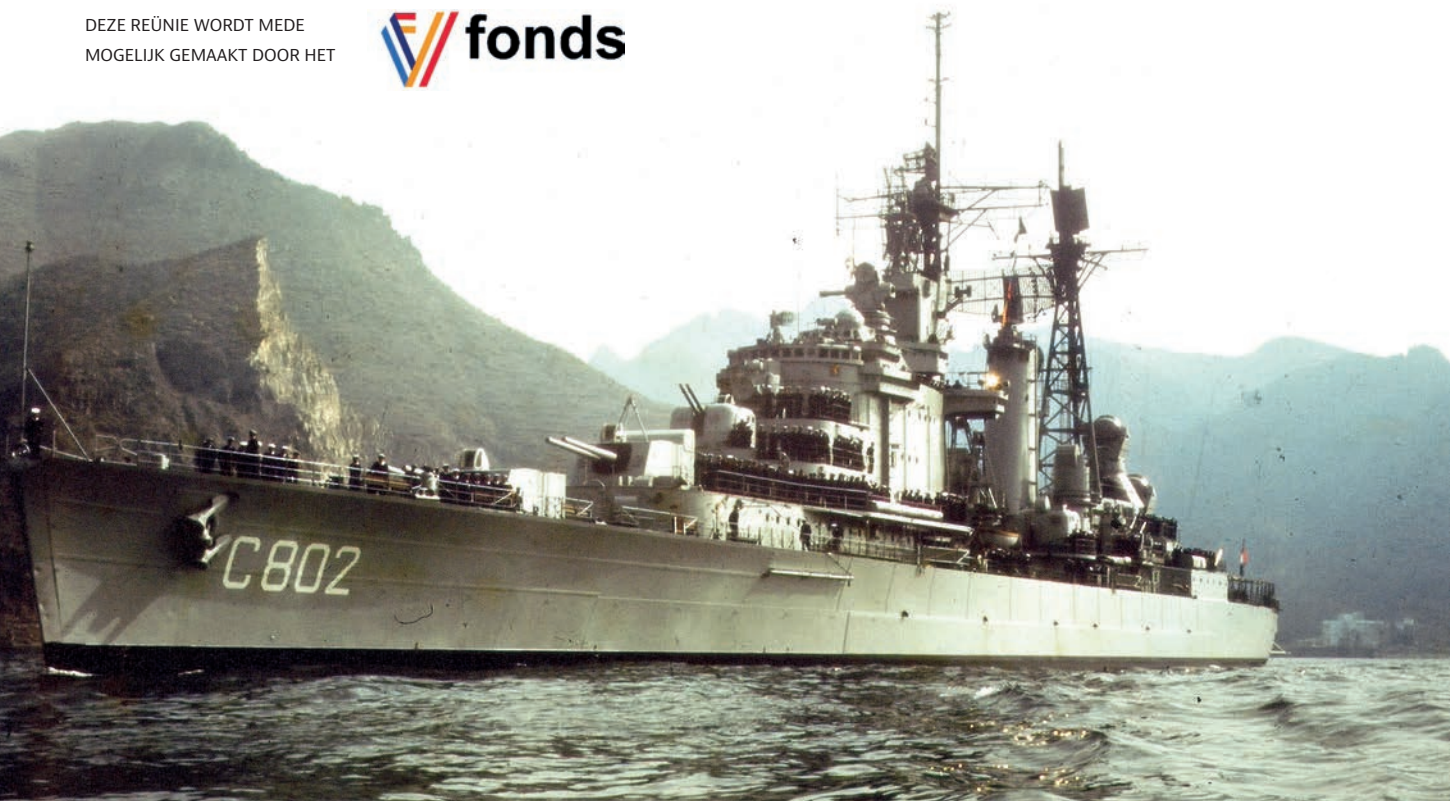
Bij overschrijving wordt men uitdrukkelijk verzocht zijn/haar adres te vermelden. De overschrijving geldt als toegangsbewijs.

Meer informatie

Voor nadere inlichtingen kan men contact opnemen met de secretaris:

N.G.A.F. Meeuwsen
ng.meeuwsen@ziggo.nl

DEZE REÛNIE WORDT MEDE
 MOGELIJK GEMAAKT DOOR HET

EEN CULTUREEL ANKERPUNT

70 jaar Nationale Taptoe

Sinds 2006 vindt de Nationale Taptoe in Ahoy Rotterdam plaats. Dit grote evenement viert aanstaande september het 70-jarig jubileum met de gebruikelijke vijf voorstellingen.¹ Met fameuze locaties zoals eerder Delft en Breda en nu dus Rotterdam kan de taptoe rekenen op een stevige naamsbekendheid, waarbij het aandeel van de Koninklijke Marine altijd significant en bepalend is geweest.

(Voormalig) Tambour-maitre Ed Oosterom van de Tamboers en Pijpers, staande voor de Marinierskapel der Koninklijke Marine, met op de achtergrond het decor van de Nationale Taptoe in Ahoy (foto: Korps Mariniers)

LEES VERDER →

Het bijzondere aan de Nationale Taptoe is dat het een combinatie vormt van een showcase van wat de krijgsmacht in huis heeft én van een publieksevenement. Waar ooit de klassieke militaire taptoe – sinds begin 2023 geregistreerd als immaterieel erfgoed² – bestond uit vermaak van de lokale bevolking door de militaire muziek van een garnizoen, is het fenomeen uitgegroeid tot een volwaardige en avondvullende show, waar duizenden betalende liefhebbers en geïnteresseerden op afkomen. Toch bestaat de lokale vorm van militaire taptoe ook nog; op 3 juli vond op het terrein van het Marinemuseum in Den Helder de jaarlijkse Marinertaptoe plaats. Daarbij trad de Marinierskapel der Koninklijke Marine met de Tamboers en Pijpers van het Korps Mariniers op tezamen met Koninklijke Muziekkapel van de Belgische Marine. In de buitenlucht en met toestroomde bewoners, toeristen en dagjesmensen als toeschouwers.

Bij een eveneens in de buitenlucht uitgevoerde NAVO-taptoe in Vilnius vorig jaar augustus, trad de Marinierskapel samen met de Tamboers en Pijpers op. De kracht van dit taptoeconcept is de saamhorigheid en de uitstraling van het bondgenootschap, waar Nederland met overtuiging een bijdrage aan levert. Zo'n internationale voorstelling biedt een fenomenaal platform voor politieke en militaire leiders om pal aan de Oostflank van de NAVO te netwerken

en de bevolking van de Baltische staten te tonen dat we zowel met militaire middelen alsóók verbroederende cultuur schouder aan schouder staan. Veel Nederlanders zullen dat misschien overdreven of zelfs militaristisch vinden, maar in Litouwen denken ze daar heel anders over.

Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de Verenigde Staten, waar de Marinierskapel afgelopen april een week lang optrad in de Virginia International Tattoo, niet geheel toevallig in marinestad Norfolk waar het gigantische NAVO-hoofdkwartier *Allied Command Transformation* gevestigd is, evenals het *Joint Force Command Norfolk*. Deze taptoe bestaat sinds 1997 en trekt jaarlijks zo'n 38.000 bezoekers, verspreid over vier voorstellingen.³ Overigens trad de Marinierskapel 40 jaar geleden hier ook al op tijdens een grootscheeps Nederlands vlootbezoek aan Norfolk.⁴ Het feit dat het landmachtorkest De Koninklijke Militaire Kapel participeerde in de roemruchte Edinburgh Tattoo van 1952 met maar liefst 25 voorstellingen, had in 1954 als direct gevolg dat de Nederlandse krijgsmacht de Taptoe Delft organiseerde. Terugkerende taptoes met een NAVO-karakter vonden bovendien vanaf 1958 plaats in Arnhem. Het is bijzonder te beseffen hoe een lokaal militair signaal in een kampement of haven – om 's avonds soldaten of schepelingen naar hun britsen en kooien te laten gaan, 'doe den tap toe' – doorontwikkelde tot een muzikaal vertoon met daarbij doorgaans ook nog zang, dans en lichteffecten.⁵

Repetitie van de show van de Marinierskapel der Koninklijke Marine in Vilnius, 25 augustus 2023 (foto uit eigen archief).

De Marinierskapel opgesteld op
het achterdek van de kruiser
Hr.Ms. *De Zeven Provinciën*, 1973
(collectie NIMH)

Een detachement van het Korps Mariniers – onderdeel van de Internationale Troepenmacht in het Saargebied – marcheert aanvang 1935 door Saarbrücken, voorafgegaan door een tamboer en een pijper (collectie NIMH)

Militaire muziek vroeger en nu

Uit oogpunt van traditie zijn elke historicus en elke militair het er wel over eens; de oorspronkelijke functie van militaire muziek was die van signaalinstrument, om troepen te leiden en om boodschappen over te brengen. Het lopen en aanvallen in formatie ging gedisciplineerder met marsmuziek. En met basale slag- en blaasinstrumenten konden vooraf afgesproken codes over langere afstand overgebracht worden. Zoals in het boek Jozua beschreven wordt hoe in de Oudheid met ramshoorns en strijdkreten de ommuurde stad Jericho veroverd wordt. De rudimentaire functie kennen we nu nog van het exercitieterrein en van militaire ceremonies. Wanneer we het hebben over daadwerkelijke ‘militaire muziek’ dan is het kenmerkende ervan dat de kern van het orkest gevormd wordt door trommen en trompetten.

Met de ontwikkelende vaardigheid metaal te bewerken met ambachtelijke kwaliteit om instrumenten te verfijnen, ontstonden – pakweg in de 14^e eeuw – muziekinstrumenten als de pijperfluit, doedelzak, schalmei, harp en vedel.

‘Het is bijzonder te beseffen hoe een lokaal militair signaal in een kampement of haven doorontwikkelde tot een muzikaal vertoon’

Voor strijdkrachten bleef onverminderd van belang dat het om mobiele en lichte instrumenten ging, want doorgaans verplaatsten militairen zich te voet. En de instrumenten moesten relatief eenvoudig te bespelen zijn, want personeel werd geworven in de onderste lagen van de samenleving, waar muziekonderwijs niet gebruikelijk was. In de loop van de 18^e eeuw kende het leger weliswaar kleine muziekkorpsen met een meer gevarieerde bezetting, maar het fundament onder de moderne militaire muziek werd gelegd bij de start van het Koninkrijk der Nederlanden. In 1814 werd niet alleen een formele bundel met marsen en signalen per beschikking vastgesteld, maar kwam het bovenal tot het Koninklijk Besluit van 1818 dat bij alle infanteriebataljons ook tamboers, pijpers en muzikanten zouden worden ingedeeld. Gebruikelijk waren de lage leeftijden – men deed in de muziek al dienst vanaf 12 tot 14 jaar! – en het feit dat zowel kapelmeesters als een deel van de muzikanten van buitenlandse afkomst of nationaliteit waren. Twee decennia later kregen ook de bereden eenheden muziek ingedeeld, maar dat waren vooral trompetters en hoornblazers.⁶

De muziek van de Koninklijke Marine

Als we inzoomen op de Koninklijke Marine, dan zien we enerzijds een Marinierskapel die stamt van 1 augustus 1945 en anderzijds een uiterst kenmerkende entiteit genaamd Tamboers en Pijpers van het Korps Mariniers. De kapel is een veelzijdig harmonieorkest, dat in zekere zin

‘Het niveau is hoog; het aannamebeleid is gebaseerd op conservatoriumniveau, waarbij sollicitanten met een proefspel moeten aantonen te passen binnen het orkest’

voortbouwt op de scheepskapellen zoals die vanaf 1795 op de Nederlandse vloot werden ingevoerd. Initieel aan boord van schepen met ten minste 56 stukken geschut, met een sterkte variërend tussen 6 tot 13 muzikanten, veelal van buitenlandse origine. Meer stabiliteit en kwaliteit in bezetting en beschikbaarheid ontstond met het Koninklijk Besluit van 1864 dat er één muziekkorps bij de zeemacht werd ingedeeld, met 20 (leerling-)muzikanten onder leiding van een kapelmeester. De kapel groeide tot in de eerste helft van de 20e eeuw tot 40 en eens zelfs 55 muzikanten⁷, waar de huidige Marinierskapel in de structuur en bezetting van 1945 thans bestaat uit 52 muzikanten, plus een dirigent en een kapelmeester. Het niveau is hoog; het aannamebeleid is gebaseerd op conservatoriumniveau, waarbij sollicitanten met een proefspel moeten aantonen te passen binnen het orkest.

Bij de oprichting van het Korps Mariniers in 1665 werden tamboers formeel ingedeeld bij de compagnieën zeesoldaten. In de Spaanse Successieoorlog begin 18^e eeuw volgde ook de formele indeling van pijpers, ook al had vice-admiraal Michiel de Ruyter in 1659 ook al pijpers aan boord. Legeronderdelen – vooral het voetvolk – kende de pijper al langer, maar aangezien bij landeenheden dit type instrument – in feite een kleine dwarsfluit – in 1819 werd afgeschaft, is het Korps Mariniers de enige Nederlandse eenheid die deze oorspronkelijke militaire muziek voert. Kenmerkend zijn het typische geluid en de (interne) ambachtelijke opleidingen tot tamboer of pijper, waarbij de kandidaat ook daadwerkelijk volwaardig marinier-opgeleid is.⁸

Vice-admiraal René Tas treedt op als saluting officer, tijdens de Nationale Taptoe van 2023 (Ministerie van Defensie)

De show van 2024: een aanrader

Als we naar de redenen van het bestaan van de militaire muziek in de 21e eeuw kijken, dan is de verbindende rol tussen maatschappij en krijgsmacht een wezenlijk doel. Ook is er uiteraard intern de verbroederende en vormende werking van muziek en tradities, die hier gemakshalve het ‘ceremonieel’ is genoemd. Ten slotte is er het vermaak, de verstrooiing die muziek biedt. Dit alles komt herkenbaar en kwalitatief naar voren in de Nationale Taptoe, die wat auteur dezes betreft dan ook gerust een cultureel ankerpunt kan worden genoemd. Zowel voor Defensie, voor de militaire muziek als voor het draagvlak onder de Nederlanders vormt de taptoe een fundamenteel en waardevol uitgangspunt.

De thematiek van de Nationale Taptoe, die plaatsvindt van vrijdag 27 tot en met zondag 29 september, is meer dan actueel. Naast het algemene gegeven van het platina jubileum vormt het 75-jarig bestaan van de NAVO een belangrijke leidraad voor programma en muziekkeuze. Van de zijde van de Marinierskapel onder andere door de *signature dish* ‘De Rotterdamse Vlag’ en door het ondersteunen van de Trans-Atlantische samenwerking met ‘*Hands across the sea*’ van de Amerikaanse marsenkoning Sousa, maar ook met filmmuziek en als onderdeel in de finale met ‘Op de parade’ van Henk van Lijschooten (dirigent van de Marinierskapel van 1957 – 1964, in de rang van kapitein). De uniformen, exercitie, choreografie en beeld- en lichteffecten maken zo’n show van tweemaal een uur tot een totaalbeleving.

Ik raad iedereen aan om dit cultureel erfgoed te beleven, vanwege de kracht van het fenomeen taptoe en vanwege de ongekend hoge kwaliteit van de Nederlandse militaire muzikant. Meer informatie over de deelnemende orkesten en artiesten van deze editie vindt u op www.nationaletaptoe.nl.

Luitenant-kolonel (KL) Thijs Jansen is werkzaam binnen het Kabinet van de Commandant der Strijdkrachten, als Coördinator Militaire Muziek Krijgsmacht en Hoofd Protocol. Hij fungeert als q.q. MT-lid van de Stichting Nationale Taptoe en zet zich in voor traditiehandhaving en de krachtige combinatie van militaire muziek en ceremonieel.

Noten

- 1 Zie voor meer informatie over het programma van de Nationale Taptoe: <https://nationaletaptoe.nl/programma/> (geraadpleegd op 28 juni 2024).
- 2 <https://www.immaterieelerfgoed.nl/nl/page/16330/de-militaire-taptoe> (geraadpleegd op 28 juni 2024).
- 3 <https://www.visitnorfolk.com/virginia-international-tattoo/> (geraadpleegd op 7 juli 2024).
- 4 R. van Yperen, *De Nederlandse militaire muziek* (Bussum 1966) 55.
- 5 <https://nationaletaptoe.nl/de-taptoe/geschiedenis-van-de-taptoe/> (geraadpleegd op 7 juli 2024); Yperen, *De Nederlandse militaire muziek*, 50; <https://www.delpher.nl/nl/kranten/view?query=Dit+jaar+weer+Navo-taptoe+in+Arnhem&coll=dd&identifier=MMKB19:000642056:mpeg21:a00171&resultidentifier=MMKB19:000642056:mpeg21:a00171&rowid=2> (geraadpleegd op 7 juli 2024).
- 6 Yperen, *De Nederlandse militaire muziek*, 7-22.
- 7 *Ibidem*, 50-54.
- 8 Zie bijdrage eerste-luitenant der mariniers Ed Oosterom (Staf Militaire Muziek): <https://www.marinusvuijk.nl/2geschiedenis.htm> (geraadpleegd op 10 juli 2024).

LEEFRUIMTE (VEERKRACHT)

Jerusalem, Israël, 16 juni 2024

'Ibrahim, je vogel zit in een veel te klein kooitje!', roep ik uit tegenover mijn Palestijnse vriend. We drinken samen thee deze morgen op de stoep voor zijn winkeltje. Ik meet het kooitje met de houten spijltjes op het oog op. Een timmermansoog is bij deze inschatting niet nodig; iedereen kan zien dat het kooitje veel te klein is voor de vogel. Nerveus hipt het diertje op zijn iele stokje heen en weer. Een paar centimeter naar links, een paar centimeter naar rechts, meer beweegruimte is er niet. De vleugels uitslaan kan de vogel ook al niet, de beperking van het te nauwe kooitje staat dat niet toe.

'Wat is het voor vogel?', vraag ik door, terwijl ik het rusteloze heen-en-weer hippen van het vogeltje bezie. 'Een roodmus', antwoordt Ibrahim. 'Zie je de rode kop, borst en stuit? Prachtig vogeltje, zingt ook heel mooi, daar houden de mensen van. Ik heb het diertje zelf opgekweekt uit het ei, de ouders zijn in het wild gevangen. Het is een trekvogel, maar dit exemplaar gaat nergens heen, het kan niet verder kijken dan zijn tralies, is nooit in de buitenwereld geweest. Ik heb ook distelvinken en zwaluwen. Prachtige uitgegroeide exemplaren, daar is vraag naar.'

'Hoe kom je aan die exoten?', vraag ik hem. Hij vertelt hoe hij de bedreigde diersoorten koopt van Palestijnse tussen-

handelaren uit Gaza. Die vangen de vogels in de bufferzone rondom de *Strip*. Het zijn illegale trappers, stropers eigenlijk, en hun jachtgronden liggen in verboden gebied. Maar het is daar waar de vogels zich ophouden, vertelt Ibrahim, in die zones waar Gazanen niet mogen komen. De prooi van de trappers bestaat voornamelijk uit halsbandparkieten, een invasieve tropische vogelsoort die zich de afgelopen jaren in de regio heeft verspreid nadat ze daar als huisdier zijn ontsnapt. De felgroene vogels met rode snabels zijn zeer gewild als gekooide huisvogels, vertelt Ibrahim enthousiast. 'Het is een prachtige vogel, en iedereen is er dol op. De stropers krijgen flinke bedragen voor ieder groenbont exemplaar, ze vangen de dieren om de kost te verdienen en hun kinderen te voeden.'

Ibrahim wijdt uit over het vangen van de vogels. Deze nestelen zich op Israëlische boerderijen aan de andere kant van het hek, maar vliegen Gaza binnen als arbeiders de velden in gaan om gewassen te verzorgen. De Palestijnse vogelvangers aan de andere kant lokken ze met getijlp op draagbare luidsprekers en vangen ze in netten en andere vallen. Israël heeft vijftien jaar geleden langs het hek een bufferzone van 300 meter ingesteld en troepen hielden al die tijd de grens nauwlettend in de gaten op zoek naar Palestijnen die ervan verdacht worden Israël binnen te sluipen, explosieven te plaatsen of aanvalstunnels te graven. Vorig jaar werd een vogelvanger doodgeschoten door Israëlische strijdkrachten – Israël zei dat troepen op de

'Israël heeft vijftien jaar geleden langs het hek een bufferzone van 300 meter ingesteld en troepen hielden al die tijd de grens nauwlettend in de gaten op zoek naar Palestijnen'

‘Enkel de vogels hebben er voordeel van’

man schoten nadat hij met twee andere mannen op verdachte wijze de bufferzone insloep. Palestijnse mensenrechtenorganisaties zeggen dat er al vaker op Palestijnse vogelvallenzetters is geschoten.

‘Hoe staat het met de vogelvangst sinds het uitbreken van de oorlog?’, vraag ik aan Ibrahim. ‘In Gaza was geen werk, dus hadden mensen geen inkomen, maar wel tijd. Er was niets anders om die te vullen dan met jagen,’ vertelt Ibrahim, terwijl hij een parkiet inspecteert die hij aan beide poten vasthoudt. ‘Kijk, zo doen die stropers dat. Ze binden de poten van de vogels vast met draad aan droge takken en gebruiken de vastgebonden vogels dan als aas.’

Terwijl ik zo met Ibrahim zit te praten lopen de steegjes van de oude stad Jerusalem snel vol. Palestijnen uit Oost-Jeruzalem komen de stad binnen via de Poort van Herodus. Die verbindt de buitenmuurse Palestijnse wijk *Bab az-Zahra* met de binnenmuurse werkelijkheid uit Duizend-en-een-nacht. Maar sprookjesachtig is het hier momenteel niet. De mensen die leven binnen de poorten van de oude stad lijden onder de uitbraak van de Israël-Hamas oorlog. Sinds oktober komen er amper nog toeristen naar Israël of naar Jeruzalem’s oude stad en ook de Palestijnen zelf zijn in het oude centrum sterk in hun leefruimte ingeperkt. Verkopers in het Moslimdeel van de stad vertellen hoe allereerst tijdens de COVID-pandemie niemand meer hun koopwaar afnam. Sinds 7 oktober zijn ook de meeste Russische toeristen die als enigen in de Paastijd nog wel wilden komen thuisgebleven, op enkele uiterst vrome orthodoxen na.

‘Onze stad is een spookstad geworden’, mompelt Ibrahim. Zijn linker mondhoek hangt vandaag nog schuiner dan doorgaans het geval is. Het is een teken van vermoeidheid. Jaren geleden leerde ik Ibrahim kennen. Hij had toen zijn hersenbloeding nog niet gehad en werkte als horlogemaker. Dat fijne werk lukt hem met een verlamde rechterarm nu niet meer. Door de nieuwe realiteit gedwongen vormde hij zijn werkplaats om tot een plek voor het maken en verkopen van houten vogelkooitjes. De vogels krijgen de kopers erbij. Veerkrachtig omscholen door Ibrahim, ondanks het gekooid zijn in zijn verlamming en situatie.

Maar ondanks het veerkrachtig omscholen blijft het zonder toeristen en met alle inperkingen in de stad een arm-lastig bestaan voor Ibrahim en zijn gezin. Inmiddels zijn zowel zijn portemonnee alsook zijn vogelkooitjes bijna leeg. De vogelvangsters uit Gaza werden voor de oorlog geregeld beschoten, maar vlug als zij zich door de voor hen bekende bufferzone bewogen waren ze de Israëlische troepen bijna altijd te snel af. De aanvoer van vogels was daarmee ononderbroken. ‘Nu komen er geen Gazanen meer over de muur en de meesten van mijn tussenhandelaren zijn vermoedelijk niet meer in leven. Ik heb al maanden niets meer van hen vernomen. Enkel de vogels hebben er voordeel van.’

Tijdens mijn gesprek met Ibrahim is een man in de deuropening komen staan. Hij peilt Ibrahim’s vogels uit. ‘Een

(Shutterstock | 194760858)

levendige roodmus meneer’, prijs ik Ibrahim’s koopwaar aan. ‘Wist u dat vogels eigenlijk dinosauriërs zijn?’ Ik wijd verder uit als onderdeel van mijn verkooppraatje. ‘Moderne vogels leven als in een soort *Jurassic Park*. Ze zijn nauw verwant aan de tweepotige dinosaurussen die wel 500 kilo konden wegen; reuzen vergeleken met onze moderne vogels. Ze hadden grote snuiten, grote tanden maar niet veel tussen de oren. Een velociraptor had een schedel als die van een hond maar hersenen zo groot als die van een duif.’ De man staart mij aan. Ik vat het op als interesse en dis enthousiast nog meer actuele dinosauruskennis op (herinneringen aan een recent bezoek aan het natuurhistorisch museum). ‘Om de wonderbaarlijke metamorfose van dinosaur tot vogel te verklaren hebben wetenschappers een theorie ontwikkeld die ‘hoopvolle monsters’ wordt genoemd en vertelt over een sprong van de 400 kilo wegende tyrannosaurus naar onze huismus. Je kunt het nog zien aan de veren van de vogels en aan de manier hoe hun vleugels zijn gebouwd. Vogels lijken ook op dinosaurusembryo’s. Heel opmerkelijk hoe grote evolutionaire veranderingen kunnen voortvloeien uit een serie van kleine evolutionaire stappen, vindt u niet?’

De man staart mij nog steeds aan, vol interesse denk ik. Dan spreekt hij zijn eerste woorden uit: ‘Je bent een idioot dat je dit soort onzin gelooft en je maakt je schuldig aan Godslastering. God heeft de dieren zo geschapen als zij zijn, daarin is voor die krankzinnige tussenvormen waar jij het over hebt geen plaats.’ Driftig beent de man weg en geeft Ibrahim en mij het nakijken. ‘Aan jou heb ik ook wat’, bromt Ibrahim. ‘Zo raak ik mijn vogels niet kwijt. Nog een kopje thee maar dan?’

Verbouwereerd drink ik mijn volgende kopje thee terwijl ik met enige schaamte nog eens naar de roodmus in het te krappe kooitje kijk. ‘Te klein vogelkooitje vind je?’, vraagt Ibrahim. ‘Voor een van die mini-dinosauriër van jou wel’, grapt mijn begripvolle vriend. ‘Te klein en te krap voor de roodmus uit Gaza’, zegt Ibrahim. ‘Maar de vogel weet het niet, zij is in dit kooitje geboren.’

KL TZ (SD) drs. Caecilia Johanna van Peski (1970) studeerde Onderwijs- en Cultuurpsychologie en Civiel-Militaire Interactie. Zij werkte vervolgens voor de EU, NAVO, OVSE en de VN. In 2024 was zij vanuit de Koninklijke Marine uitgezonden naar het Bureau van de U.S. Security Coordinator for Israel and the Palestinian Authority (USSC); standplaats Ramallah - West Bank. www.vanpeski.org

KTZ Robert van Bruinessen

Defensieattaché
voor India, Bangladesh
en Sri Lanka

Op 21 augustus 2021 begon het grote avontuur. Na een rechtstreekse KLM-vlucht en een nachtelijke autorit door zware moessonregens, werden mijn vrouw en ik afgezet bij het Taj Palace hotel in New Delhi. Een hotelkamer zou voor de komende twee maanden ons huis worden, tijdens de zoektocht naar een geschikt appartement en in afwachting van onze container met huisraad. Ik was nog nooit in India geweest maar wat ik ervan had gezien en gehoord maakte mij vooral heel nieuwsgierig. Mijn echtgenote en ik zagen het vooral als een ervaring om ons wereld- en mensbeeld verder te verbreden.

Onze eerste indrukken van New Delhi vielen alszins mee en al snel maakten we een vergelijking met de rommeligheid van Napels. Onze verwachtingen waren gekleurd door de vele 'India-verhalen' die de ronde doen in Nederland. De berichtgeving in ons land over India richt zich vaak, niet geheel onterecht, op de uitwassen en rampen. India is een subcontinent met 1,5 miljard inwoners, 29 deelstaten, heeft een krijgsmacht met 1,5 miljoen militairen, spreekt meer dan 22 talen en kent vele religies. *'Incredible India'* zoals dikwijls wordt geadverteerd, en ja zelfs na drie jaar sta ik nog vaak met verbazing te kijken hoe zaken hier gaan

'New Delhi is een waar Mekka voor liefhebbers van militair-strategische en geopolitieke zaken'

en, soms tegen alle verwachtingen in, toch lukken. India is bij uitstek een land van tegenstellingen. Straatarm en obsceen rijk leven hier naast elkaar. Hightech en bedrijvigheid in Bangalore en de zuidelijke staten versus primitieve landbouw en handarbeid in het noorden.

Groot, massaal en indrukwekkend

Ik realiseer mij terdege dat wij als uitgezonden diplomaten in een bubbel leven en niets te klagen hebben. We wonen doorgaans in de betere wijken, kunnen gebruik maken van auto en chauffeur, maken gebruik van sport en recreatiefaciliteiten op ambassades, eten in de betere restaurants, op recepties of bestellen. Toch is wonen en werken in India soms een beproeving met de sterke luchtverontreiniging in de winter, temperaturen tot 50 C in de 'lente' en zware moessonregens in de zomer. Een maag-/darminfectie ligt al snel op de loer, ondanks goede persoonlijke hygiëne en strenge keuzes voor voeding en water. Ook reizen in India en in de regio is een uitdaging. Het netwerk van vliegverbindingen wordt steeds fijnmaziger

Bezoek Kashmir en Ladakh met echtgenote, september 2022

met vliegvelden die als paddenstoelen uit de grond rijzen en luchtvaartmaatschappijen die vliegtuigen bestellen als warme broodjes. Echter om ècht ergens te komen is het vaak nodig om uren in de auto zitten op slechte en drukke wegen, met loslopende koeien en kamelen en gevaarlijk verkeer. Ik grap soms dat de begrippen veiligheidsbewustzijn, privacy en kwaliteitscontrole hier niet bestaan. Al deze uitdagingen worden echter ruim beloond met een enorm rijke cultuur, veel historie, vriendelijke en gastvrije mensen en onvergetelijke gebeurtenissen.

Mijn rol als defensieattaché in een land als India waar we nog maar een bescheiden militaire relatie mee onderhouden is ongetwijfeld anders dan die van defensieattaché bij één van onze bondgenoten. Een belangrijk deel van mijn takenpakket is het vertegenwoordigen van Nederland bij een groot aantal militaire evenementen van alle krijgsmacht delen door heel het land, en het onderhouden van een goede geopolitieke en militair-strategische informatiepositie, het zogenaamde 'sensing'. New Delhi is daarbij met een breed scala aan denktanks, overheidsinstanties en een veelheid aan internationale instellingen, ambassades en collega defensieattachés, een waar Mekka voor liefhebbers van militair-strategische en geopolitieke zaken.

Een taak die steeds meer aan belang wint, is het onderhouden en waar mogelijk verder intensiveren van de militaire samenwerking tussen Nederland en India. Het havenbezoek van Zr.Ms. *Evertsen* aan Mumbai en de komst van C-ZSK in oktober 2021 waren daarbij goede binnenkomers. Met de *Evertsen* als onderdeel van de *UK Carrier Strike Group* konden we samen met de Britten een mooi programma neerzetten en kreeg het bezoek de nodige aandacht vanuit de Indiase marine. Ik heb me daarna primair gericht op het, na de COVID pandemie, hernieuwd opbouwen van het netwerk, op het niveau van CDS, krijgsmachtcommandanten en relevante instellingen, in alle landen van accreditatie.

Een ervaring die ik niet snel zal vergeten was de openlucht crematie van Indiaas' (eerste) *Chief of Defence Staff* Gene-

raal Bipin Rawat en zijn echtgenote. Zij kwamen op 8 december 2021 om het leven toen een Mi-17 helikopter in het bergachtige terrein van Tamil Nadu neerstortte, samen met de crew en stafofficieren. Alle defensieattachés waren uitgenodigd voor de crematie met militair ceremonieel en saluut op de Army Cremation Ground in New Delhi. Ik voelde mij als 'vreemdeling' opgelaten om naast familie en vrienden getuige te zijn van zo'n intieme gebeurtenis, maar vond het een eervolle gebeurtenis. Naast de vele werkbezoeken hebben we ook mooie en uitdagende reizen gemaakt. Het hoogtepunt was een roadtrip door Kashmir en Ladakh in de Himalaya. Ondanks het negatieve reisadvies van BZ vond ik dat we een (werk)bezoek aan Kashmir en Ladakh zouden moeten brengen om enige context te krijgen bij de gespannen situatie aan de landsgrenzen tussen India en Pakistan en China. Eén en ander bleek op dat moment het best uitvoerbaar op persoonlijke titel. Samen met een collega van de ambassade hebben we een adembenemende roadtrip gemaakt van Srinagar via Kargil naar Leh, met passages van diverse 5000m passen en de *highest motorable pass* 'Mighty Khardungla' van 5400m. We kregen de permit van India pas op de avond voor vertrek, twee maanden na de aanvraag.

Inmiddels na drie jaar hier kijk ik terug op een druk en afwisselend programma met tientallen werkbezoeken in India, Bangladesh en Sri Lanka, het recente havenbezoek van Zr.Ms. *Tromp*, de *Raisina Dialogue* met onze minister, twee studiebezoeken van de Hogere Defensie Vorming, presidentiële vlootschouwen in India en Bangladesh, 'Fire Power' demonstraties op de Pokhran range, wapenbeurzen en vliegshows. Het is allemaal groot, massaal en indrukwekkend.

Het strategisch belang van de Indo-Pacific

Sinds het begin van dit jaar lijkt er vanuit Defensie meer belangstelling voor India te komen en is er meer interactie geweest met werkbezoeken van een CZSK/CLSK delegatie aan de Indiase MQ-9A Reaper-capaciteit, een delegatie van COMMIT en DPLAN aan de *Indian Navy* en het havenbezoek van Zr.Ms. *Tromp* en P-CZSK aan Mumbai tijdens Koningsdag.

HDV-bezoek aan residentie, juni 2024

Strategisch gezien heeft Nederland baat bij goede banden met India, Bangladesh en Sri Lanka. Het bestendigen van de militaire relatie met deze landen in het kader van informatie-uitwisseling staat voor Nederland voorop. De focus vanuit Defensie ligt voor India vooral op haar maritieme activiteiten in de Indische Oceaan en de geopolitieke positie binnen genoemde regio. Met Bangladesh heeft Nederland belang bij het ondersteunen van de Nederlandse maritieme Defensie- en Veiligheid gerelateerde Industrie en de samenwerking bij het verbeteren van de expertise voor VN-operaties. Daarnaast ligt de volksrepubliek op een strategisch belangrijke positie ingeklemd tussen India en Myanmar en bedient het achterland Nepal, Bhutan, India en China. Voor Sri Lanka ligt de focus van Defensie op de relatie ten behoeve van de *Vessel Protection Detachment* hub (VPD). In verband met de Houthi-dreiging in de Rode Zee worden er tot nader order echter geen VPD-operaties uitgevoerd.

Naast de Chinese expansiedrift in de Zuid-Chinese Zee, is er ook sprake van een toenemende rivaliteit tussen Beijing en New-Delhi in de Indische Oceaan Regio (IOR).

‘De potentie van Nederland wordt door India gezien en erkend, mede vanwege ons historische kenmerk als één van de grootste Europese handelspartners en onze voorsprong op het gebied van technologie en innovatie’

China heeft een militaire basis gevestigd in Djibouti en toegang verkregen tot havens en faciliteiten in landen rondom India, zoals Pakistan, Sri Lanka, Myanmar, Bangladesh en in oost-Afrika. China's maritieme activiteiten in de IOR vormen een toenemende competitie met India's veiligheid, soevereiniteit en economische belangen. Om China's groeiende invloed en aanwezigheid in de IOR te kunnen pareren, breidt India haar maritieme capaciteiten uit, vergroot haar maritieme aanwezigheid en haar maritieme diplomatie, en intensiveert internationale oefeningen en partnerschappen.

Er is een enorme push vanuit de regering Modi om de binnenlandse productie van militair materieel op te schroeven en zelfvoorzienend te worden, en daarmee de afhankelijkheid (van met name Rusland) terug te dringen. 'Made in India' is zowel om strategische als economische redenen van vitaal belang, voor New Delhi's geopolitieke ambities en als tegenwicht tegen de vijandelijke burens China en Pakistan. Daarbij is echter wel kennis en technologie uit het buitenland nodig. India moedigt buitenlandse fabrikanten aan om technologie te delen en meer in India te produceren dan alleen onderdelen. Er is prominent plaats voor Westerse partners voor investeringen en innovatie en het sluiten van *Joint Ventures* of openen van fabrieken. Ook profileert het zich als exporteur naar de Global South en wil New Delhi in het komende decennium de jaarlijkse defensie-export verhogen van momenteel 1,5 miljard naar 5 miljard USD.

Door zijn geostrategische ligging, een bevolkingsomvang van 1.5 miljard mensen en een jaarlijkse, economische groei van rond de 7% is het onmogelijk India nog te negeren. Tel daarbij op dat India wereldwijd leidend is op digitalisering van de economie; dat de positie van India op internationale onderzoek- en innovatie-ranglijsten het afgelopen decennium omhoog is geschoten; dat het een van

Bezoek aan boord INS *Imphal* met P-CZSK en tijdens havenbezoek Mumbai, april 2024

de belangrijkste 'apotheken' van de wereld is; en dat er bovendien zwaar wordt geïnvesteerd in infrastructurele werken en de defensie-industrie. India maakt een enorme vooruitgang door die de komende jaren grote consequenties heeft voor zijn positie in de wereld.

Versterkt engagement in een strategisch partnerschap

Naast de VS en Frankrijk beschikt inmiddels een steeds groter aantal landen, waaronder EU-lidstaten als Duitsland, Roemenië, Italië, Denemarken en Griekenland alsmede de EU zelf, over een strategisch partnerschap met een grote defensie- en veiligheid paragraaf. En de lijst wordt alsnog langer. Dat is niet zo vreemd, omdat de afhankelijkheden van India op onder andere veiligheid, economisch, technologisch en medisch gebied steeds groter worden. Het Indiase lidmaatschap van de QUAD, de BRICS+, de Shanghai Cooperation Council, ASEAN+ en de G20 en het besef dat de uitdagingen waar de wereld voor staat niet zijn op te lossen zonder India's *buy-in*, maken het land niet alleen tot een gewilde, maar ook tot een noodzakelijke partner. Directe winst bij samenwerking met India is niet vanzelfsprekend, echter het geopolitieke belang van een sterker India als tegenwicht tegen China en een (van Rusland) onafhankelijk India geeft voor velen de doorslag. New Delhi is geen makkelijke partner om zaken mee te doen, er is een sterk verzuielde bureaucratie, het land is nog grotendeels naar binnen gericht, acteert transactioneel en opportunistisch.

Daartegenover is India de grootste democratie ter wereld, staat een *rules based order* voor en steunt het huidige multilaterale systeem – zij het met de wens voor een vaste zetel in de VN Veiligheidsraad. De potentie van Nederland wordt door India gezien en erkend, mede vanwege ons historische kenmerk als één van de grootste Europese handelspartners en onze voorsprong op het gebied van

technologie en innovatie. Na een interdepartementaal bezoek van de directeurs internationaal van de Nederlandse ministeries aan New Delhi in juni dit jaar, wordt nu gewerkt aan een strategisch partnerschap en versterkt engagement met India, inclusief een defensie- en veiligheid paragraaf.

Voor Defensie betekent dit dat we, binnen de huidige beperkte capaciteit, de volgende activiteiten verder proberen uit te bouwen:

- Militair-diplomatiek blijven inzetten op het opbouwen van relaties door middel van bezoeken en dialogen (bijvoorbeeld CDS en of DGB naar de jaarlijkse *Raisina Dialogue*);
- *People-to-people* programma ontwikkelen door middel van opleidingen en mogelijke uitwisselingen;
- Deelname aan oefeningen gericht op het vergroten van kennis van de Indiase krijgsmacht en op interoperabiliteit. Dit kan onder andere bij aanwezigheid van een schip in de regio, het deelnemen aan (multinationale) luchtmacht-oefeningen (met andere Europese partners of in EATC-verband), kleinschalig observers laten deelnemen aan oefeningen;
- Verder verkennen van materieel- en innovatiesamenwerking i.s.m. COMMIT, FRONT, TNO en kennisinstituten, met name op niches zoals *green propulsion*, sensortechnologie, *Artificial Intelligence* en softwareontwikkeling;
- Aansluiten bij relevante (multilaterale) initiatieven op het gebied van Maritieme Veiligheid in de Indische Oceaan.

Ik start nu alweer met mijn vierde en laatste jaar als defensieattaché in India. Ik besef terdege dat Defensie haar handen vol heeft met de situatie in Europa en aan de Oostflank. Maar Defensie onderkent ook het belang van een goede relatie met India als een belangrijke speler in de Indo-Pacific en neemt kleine stappen om die relatie te versterken.

ANNE BECKERS

BATALIEN

ZONDER SMET

Een gekleurde ets van de Slag
bij Senefve (Rijksmuseum |
RP-OB-82.424)

Het optreden van de mariniers van
kolonel Palm in de Slag bij Seneffe 1674

NOCH BLAAM!

LEES VERDER →

Precies 350 jaar geleden vechten mariniers, deels onder leiding van kolonel François Abrahamszoon Palm samen in een Duits-Nederlands-Oostenrijks-Spaanse alliantie tegen de Fransen tijdens de Slag bij Seneffe.¹ Deze strijd, tussen het Franse leger onder leiding van prins Lodewijk II van Bourbon, prins van Condé en geallieerde troepen onder de Nederlandse stadhouder Willem III van Oranje, vindt plaats tijdens de Hollandse Oorlog (1672-1678). Gedurende dit conflict probeert de Franse koning Lodewijk XIV delen van de zogeheten Spaanse Nederlanden, het huidige België, te veroveren. Hoewel voornoemde veldslag op 11 augustus 1674 onbeslist blijft, zien beide partijen zichzelf als winnaar.

Het prijkt bijvoorbeeld met goudgeborduurde letters op het huidige vaandel van het Korps Mariniers: 'Seneffe'.² Dit artikel onderzoekt hoe dit vaandelopschrift zich verhoudt tot de identiteit van het huidige Korps Mariniers, alsook wat de betekenis ervan en de erfenis van kolonel Palm en zijn mariniers inhoudt voor een eenheid die nota bene wordt aangeduid met 'zeesoldaten'.

Oprichting Regiment der Marine

Op 10 december 1665 wordt op initiatief van raadpensionaris Johan de Witt en luitenant-admiraal Michiel Adriaanszoon de Ruyter het Regiment der Marine ingesteld, het latere Korps Mariniers.³ De Staten van Holland besluiten hiertoe vanwege langdurige onvrede binnen de Staatse vloot over het functioneren van landsoldaten die op schepen worden gedetacheerd ten behoeve van entergevechten. Deze militairen zijn volgens zeeofficieren ongeorganiseerd, ongeïnfomeerd en ongedisciplineerd. Acht dagen na de oprichting van deze eenheid volgt in de rang van kolonel de aanstelling van de eerste regimentscommandant; Willem Joseph baron van Ghent. Eerder dient hij als luitenant-kolonel van het legerregiment Walen en is betrokkene gouverneur van de marinebasis Hellevoetsluis. Als adviseur en vertrouweling van De Witt staat Van Ghent aan de wieg van de nieuwe eenheid.⁴ De Witt en De Ruyter formuleren strenge criteria waar de zeesoldaten aan moeten voldoen. Zo moeten ze bereid zijn zowel aan boord als op land te dienen, garnizoen te houden in de havens en werkzaamheden te verrichten aan boord. Hun verhouding tot de bemanning wordt nauwkeurig afgebakend en vastgelegd, zodat de betrokken militairen hun karakter behouden van landsoldaten en tegelijkertijd geschikt zijn dienst te doen ter zee. De oorlogsvloot zelf mag geen koopvaarders meer vorderen en moet voorafgaand aan een conflict regelmatig oefenen. Zeesoldaten moeten onder het gezag van hun eigen officierskader blijven. De hoofdofficieren van het regiment mariniers dienen daarbij ook zeebenen te hebben en als commandant van een marineschip te kunnen optreden. Ieder nieuwbenoemde hoofdofficier der mariniers krijgt door de admiraliteiten een schip toegewezen *om sich tot den maritiemen dienst meer en de meer bequam te maken*.⁵ Van Ghent voldoet aan al deze criteria. Hij neemt tijdens de Noordse Oorlog (1655-1660) onder bevel van admiraal De Ruyter in 1659 en 1660 deel aan expedities naar Denemarken. Tijdens deze

Koning-stadhouder Willem III afgebeeld als koning van Engeland, Schotland en Ierland. Dit portret toont Willem III met de onderscheiding Orde van de Kousenband en op de achtergrond twee zuilen met tekens van kracht en onverzettelijkheid, twee karaktertrekken van Willem III. Door L. Houdoroy, omstreeks 1690 (collectie 91253 | Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau)

Bijlage van het Koninklijk Besluit no. 116 van het Vaandel van het Korps Mariniers uit 1929 met het opschrift 'Seneffe' (NA Den Haag, Kabinet der Koningin 1898-1945, toegang 2.02.14, inv.nr. 8164)

oorlog ontstaat ook de behoefte aan amfibische operaties. Samen met Palm en sergeant-majoor Johan Belgicus graaf Van Horne vormen zij in eerste instantie de leiding van het Regiment der Marine.⁶ Van Ghent sneuvelt echter op 7 juni 1672 bij de Slag bij Solebay. Tijdens een aanval met zijn vlaggenschip *Dolphijn* op het Engelse linesschip *Royal James* doorboren scherven van een kanonskogel zijn linkerbeen en romp, waardoor hij 'hardsteecken doodt voorover' valt.⁷

De opkomst van Willem III

Eveneens in 1672 volgt een grootscheeps Franse aanval op de Nederlandse Republiek. De beroemde woorden 'de regering radeloos, het volk redeloos en het land redeloos' vatten de chaos en wanhoop van de bevolking van ons land samen. Tijdens dit zogeheten Rampjaar wordt de Republiek van drie kanten aangevallen: vanuit het zuid-oosten door Frankrijk alsook door de bisdommen Münster en Keulen, en op zee door een Engels-Franse vloot. Hoewel de marine van de Republiek tot de sterkste van zijn tijd behoort, bevindt het Staatse leger zich in een deplorabele toestand na decennia van vrede op het land. Terwijl de Slag bij Solebay woedt, maken Franse troepen zich op voor de aanval. Op 12 juni steekt koning Lodewijk XIV de Rijn over bij Lobith, bekend als de Slag bij Tolhuis, en

overrompelt het verzwakte leger van de Republiek. Steden vallen één voor één in Franse handen. Op 19 juni valt Naarden en op 24 juni Utrecht.⁸

De navolgende crisis roept om drastische maatregelen. Velen pleiten voor de benoeming van de pas 21-jarige Willem III tot stadhouder. Deze is, gelet op zijn jonge leeftijd na de dood van zijn vader Willem II in 1650, niet in voornoemde functie aangesteld. Tot dan toe verscherpt echter de interne verdeeldheid binnen de Republiek. Staatsgezinden die weinig met de Oranjes hebben, zoals raadspensionaris De Witt, staan hierbij lijnrecht tegenover Prinsgezinden. Als gevolg van de desastreuze frontsituatie treedt De Witt af. Wanneer De Witt en zijn broer Cornelis op 20 augustus 1672 worden gelyncht, bereikt de crisis een kookpunt.

'Het vaandel symboliseert niet alleen trouw, eenheid en eergevoel, maar vormt ook de verbinding tussen de individuele marinier, het korps en het Koninklijk Huis'

In datzelfde jaar wordt Willem III benoemd tot opperbevelhebber van het leger en stadhouder. De Oranjetelg weet het tij te keren en verwerft door militaire successen, met onder andere landinzet en uitbreiding van het 'Regiment der Marine', een sterke politieke positie in de Republiek.⁹

Belangrijke wapenfeiten

In de eerste jaren van het bestaan der Nederlandse mariniers vinden drie belangrijke wapenfeiten plaats: de Tocht naar Chatham (1667), de Zeeslag bij Kijkduin (1673) en de Slag bij Seneffe (1674). Twee daarvan spelen zich af tijdens de eerdergenoemde Hollandse Oorlog. Het hedendaagse optreden van het Korps Mariniers is rechtstreeks terug te voeren op deze historische operaties: 'inzet op zee', 'vanuit zee' en 'aan land'.¹⁰ Het vaandel van het Korps Mariniers, waarop deze drie wapenfeiten staan vermeld, wordt op 16

september 1929 door koningin Wilhelmina uitgereikt aan de toenmalige korpscommandant kolonel Jan Oele, op het Malieveld te Den Haag.¹¹ Het vaandel symboliseert niet alleen trouw, eenheid en eergevoel, maar vormt ook de verbinding tussen de individuele marinier, het korps en het Koninklijk Huis. Vaandelopschriften vormen namelijk een belangrijk onderdeel van militaire tradities en herinneren een eenheid aan hun daden. Een vaandel zorgt zo voor de continuïteit van tradities bij een eenheid en draagt bij aan het eenheidsgevoel, het zogeheten *esprit de corps*.¹² De enige vaandelopschriften die teruggaan tot de Staatse tijd zijn die van het Korps Mariniers en die van de vloot, waarbij die van het eskader zelfs terugvoeren op de Middeleeuwen.¹³ Met het verlenen van het opschrift 'Seneffe' wordt erkenning en waardering gegeven aan de inzet van de eerste zeesoldaten.

'De Hollanders steken Engelse schepen in brand tijdens de Tocht naar Chatham'. Op de voorgrond komen sloepen met zeesoldaten aan land komen. Uiterst links het fort Sheerness dat ingenomen wordt door Palm en het Regiment der Marine. Door Jan van Leyden, 1667-1669 (Rijksmuseum | SK-A-1386)

Kolonel François Abrahamszoon Palm

François Abrahamszoon Palm, geboren in 1620 te Dordrecht, is een van die geroutineerde zeesoldaten.¹⁴ Hij komt uit een gezin met zes broers en een zus. Hoewel details van zijn jongere jaren schaars zijn, is bekend dat hij meerdere kinderen heeft en drie keer is getrouwd: met Beatrix Drap, Margareta Erpraet en Anne Cornelia de Castellios uit Dordrecht. François Palm begint zijn militaire carrière in het Staatse leger als luitenant in de garnizoenen Doesburg en Geertruidenberg.¹⁵ Hij neemt ook deel aan de Noordse oorlog, waarschijnlijk aan de zeeslag in de Sont (1658) en aan de amfibische operatie bij Nyborg op het eiland Funen (1659), waarbij hij tijdelijk bij 's lands vlote wordt gedetacheerd. In 1664 keert hij als kapitein terug naar het landleger en een jaar later stapt hij over naar het Regiment der Marine.¹⁶ Vanaf dat moment is meer van zijn

leven gedocumenteerd. Zo voert de Dordtse officier tijdens de Tweede Engels-Nederlandse Oorlog (1665-1667) met overtuiging het bevel van een aantal oorlogsschepen. Hij neemt bijvoorbeeld onder admiraal De Ruyter deel aan de beroemde Tocht naar Chatham, waarbij hij als scheepscommandant het bevel voert over de *Deventer* bewapend met 64 kanons en bemand met 250 matrozen en 40 mariniers. Later wordt Palm ingedeeld bij de amfibische landing en verovert hij samen met 800 mariniers zonder tegenstand fort Sheerness dat de monding van de Medway-rivier moet beschermen. De gehele expeditie is een succes, mede door het buitmaken van het Engelse vlaggenschip HMS *Royal Charles*. De Tocht naar Chatham is ook de laatste geslaagde raid op Engelse bodem sinds Willem de Veroveraar (1066) en markeert het eerste wapenfeit van het Korps Mariniers.¹⁷

Afb. volgende pagina's >>:

Kaart van de Slag bij Seneffe (Rijksmuseum | RP-P-OB-82.359)

Na de dood van Van Ghent neemt Palm het stokje over. De Dordtenaar behaalt tijdens de Hollandse Oorlog diverse successen op het land tegen de Fransen, onder andere bij de Slag bij Kruijin (1672) en het Beleg van Naarden (1673). Tijdens eerstgenoemd treffen – te weten een fort bij Woerden – heroveren de mariniers onder Palm een verloren Nederlands vaandel en bemachtigen zij een vijandelijk vaandel bij een gevecht te Oudewater. Helaas blijken de Fransen te sterk en komt Woerden nog een jaar onder Franse bezetting. Het Franse vaandel wordt in die tijd wekenlang tentoongesteld in de Ridderzaal in Den Haag.¹⁸ Indertijd vormt het vaandel het herkenningspunt van een eenheid gedurende een gevecht. Waar het vaandel is, daar is de regimentscommandant.¹⁹ In dit opzicht vergroot Palm zijn aanzien met het bemachtigen van dat Franse vaandel. Voor zijn inzet bij Woerden bevordert Willem III Palm tot kolonel der mariniers en stelt hem aan als commandant van het mariniersregiment Van Ghent, sindsdien Palm geheten.²⁰ Tegenwoordig herinnert de Kolonel Palmkazerne in Bussum aan deze opmerkelijke militair, wiens daden, zoals de Slag bij Kruijin, van grote historische betekenis zijn.

De inname van Naarden verdient eveneens vermelding. De vestingstad – zoals eerder aangegeven – is in de periode 1672-1673 in Franse handen. Op 6 september 1673 omsingelen Staatse troepen Naarden. Ondanks zware verliezen weet het mariniersregiment van Palm een bres te slaan in de verdedigingslinies wat leidt tot de overgave van de Franse commandant en brengt een keerpunt teweeg in de Hollandse Oorlog. Palm zelf vecht, ondanks een verwonding door een granaatscherf, nog drie uur door. Na Naarden krijgt de Republiek steun van bondgenoten en volgen er met uitzondering van Frankrijk vredesakkoorden met de overige tegenstanders.²¹

De Slag bij Seneffe

Bijna een jaar na het Beleg van Naarden vindt de Slag bij Seneffe plaats, waarbij, zoals eerder aangehaald, een geallieerd leger van Nederlandse, Spaanse en Oostenrijkse troepen tegenover een Franse strijdmacht staat. In deze tijd bedreigen de Fransen de zuidelijke Nederlanden en Willem III wil met naar schatting 60.000 militairen de Franse agressor terugdringen tot het eigen grondgebied. Seneffe vormt het strijdtoneel van de eerste grote alliantie die de stadhouder zelf leidt. Grofweg de helft van de geallieerden eenheden wordt gevormd door Nederlandse troepen, waaronder twee mariniersregimenten. De slagorde van het bondgenootschappelijke contingent kent een rechter- en een linkervleugel, met twee brigades cavalerie (5 à 6 regimenten) en twee brigades infanterie (8 à 9 regimenten). De rechtervleugel staat onder leiding van Johan Maurits graaf van Nassau-Siegen en de linkervleugel onder generaal George Frederik graaf van Waldeck-Eisenberg. De brigadier der mariniers George Johan baron van Weede van Walenburg, commandant van de vesting Grave, voert het bevel over zijn mariniersregiment en de tweede brigade infanterie op de rechtervleugel. Palm bevindt zich met het achtste regiment bij de derde infanteriebrigade in de linkervleugel van het Hollandse leger.

Naast het mariniersregiment van Palm staan nog acht andere regimenten: Waldeck, Heeswijk, Sedlenitzky, Ma-

rio, Brantswart, Burmania, Van Holstein en Polants.²² De zeesoldaten vechten hier dus zij aan zij met landsoldaten. Een bijzondere wetenswaardigheid is dat de wapenspreuk *Qua Patet Orbis* (zo breed de wereld strekt) van het huidige Korps Mariniers aan deze slag is verbonden. Het is de wapenspreuk van Johan Maurits graaf van Nassau-Siegen, die eerder zijn carrière gouverneur was van een Nederlandse kolonie in het huidige Brazilië. Omdat Palm samen met de graaf vecht bij Seneffe vormt dit eeuwen later de inspiratie om de wapenspreuk te verbinden aan de eenheid.²³ De wapenspreuk slaat dus niet alleen op het karakter van het Korps Mariniers, maar ook – net als het vaandel – op de verbinding met het koningshuis.

Wekenlang draaien beide legers om elkaar heen, waarbij ze elkaar uitdagen zonder dat het tot een beslissende slag kwam. Op 11 augustus, om tien uur 's ochtends, is het eindelijk zo ver. De ervaren Franse generaal Lodewijk II van Bourbon, prins van Condé, kan zich niet langer inhouden als prins Willem III zijn leger dicht langs de Franse linies laat marcheren. De Franse veldheer is van mening dat de oprukkende geallieerde colonnes te ver verwijderd zijn van de eigen achterhoede om deze bij een aanval te kunnen steunen. Het Franse leger bevindt zich daarbij in een dusdanig vooruitgeschoven positie dat Condé de aanval inzet. Volgens Franse bronnen bezet de Hollandse infanterie de dorpskern en het kasteel van Seneffe. De cavalerie van Condé valt als eerste de achterhoede van de geallieerden aan. Bij de inname van Seneffe ondervinden de Fransen weinig weerstand en moeten de Nederlanders zich hergroeperen. De eenheden van Condé zijn minder succesvol in hun strijd tegen de mariniers. Deze keurtroepen van Palm en Van Weede, hebben namelijk veel gevechtservaring.²⁴

In St Nicholas zijn 't de Hollandse mariniers van 't regiment Van Weede, die de Fransche ruitery tegenhouden, waardoor de Hollandsche andermaal gelegenheid krijgt, om de slagorde te herstellen en een sterke linie te vormen. Een woedend gevecht heeft nu plaatst tusschen de Fransche ruiters en de Hollandsche zeesoldaten. Condé wordt ongeduldig en geeft bevel tot den aanval op St Nicholaas (...) en bestormt ontstuimig de abdij van St Nicholas. Ook nu weren de mariniers zich heldhaftig. Maar niets kan den aanstormenden veldheer tegenhouden.²⁵

Er wordt een eind gemaakt aan het dappere verzet van de mariniers bij de abdij. Het is dan al bijna twee uur in de middag en de hevige strijd is dan al bijna vier uur gaande. Op dat moment zijn de Franse troepen nog aan de overhand. Condé probeert een beslissing te forceren. Door de terreinwinst in Seneffe en Saint-Nicholas-aux-Bois (de abdij) is de Franse veldheer wat overmoedig. Bij het dorpje Fayt-lez-Manage laat Condé zijn troepen op drie verschillende plaatsen aanvallen.

‘Ondanks zware verliezen weet het mariniersregiment van Palm een bres te slaan in de verdedigingslinies’

CI.

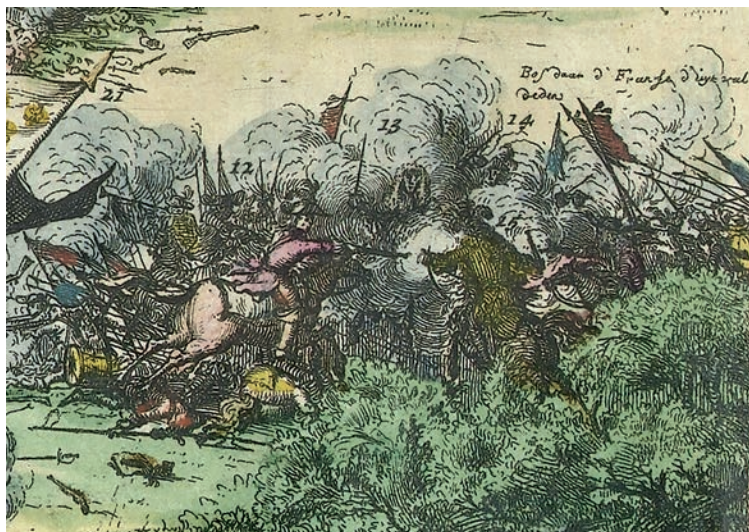
*By SENEFF keert ORANJE aan
't hoofd der Bondgenooten
Den aanval rustig af van
wakkeren CONDE,
En waagt zyn borst aan't staal
en dondrende oorlogsklooten,
Tot dat het Fransche heir keert
naer zyn legerstee.*

Een momentopname van de Slag bij Seneffe met mogelijk Willem III afgebeeld. Volgens het gedicht houdt hij zich koel tijdens het gevecht (Rijksmuseum | RP-P-OB-82-428)

L'Infanterie Française est en Jaune La Cavalerie est en Bleu
 L'Infanterie des Alliés est en Rouge La Cavalerie est en Vert

Uitsnede van titelafbeelding met mogelijk kolonel Palm rechts in het midden, groen tenue met de rug toegekeerd (Rijksmuseum | RP-OB-82.424)

De Fransen worden onthaald op hevig geschut- en musketvuur en de weinigen van hen die er in slagen de geallieerde stellingen binnen te dringen sneuvelen al snel:

In het bijzonder onderscheiden zich hierbij een der bataljons van het mariniersregiment van Palm. Herhaaldelijk worden de aanvallen afgeslagen en de troepen handhaven zich in de stellingen.²⁶

De uitputtingsslag tussen beide legers gaat hierna onverminderd door. Bij schemer beseft Condé dat zijn troepen uitgeput raken en laat hij langzamerhand het gevecht afbreken. In eerste instantie hebben de geallieerden niet door dat de Fransen het slagveld ontruimen. Willem III wil doorvechten, maar zijn coalitiepartners stemmen daar niet mee in. Nadat de Fransen zijn afgemarcheerd vertrekken ook de bondgenoten.²⁷ De Slag bij Seneffe is de geschiedenisboeken ingegaan als een van de bloedigste van zijn tijd. De verliezen zijn hoog met meer dan 10.000 doden en gewonden aan beide zijden.²⁸ De geallieerden lijdten uiteindelijk geen nederlaag, mede door het standvastig optreden van de keurtroepen van Palm en Van Weede. In toenmalige bronnen verwijzen enkele regels naar hun moedige inzet. In een aantal bijschriften van etsen staat het volgende over Palm en Van Weede vermeldt:

Soo dat de Regimenten Marinen van prins Maurits, Palm, Wee (...) den heelen inval van alle Franssen wel twee uren langh, tot dat sij ten deelen, genoodtsaeckt waren te wijcken in de ruïnes van 't Huys en kerk van Seneffe, waer uijt sij met ongeheleloofelijke schade onder de Fransse cavalerie chargeerden (...) bleven hardtneekigh vechten.²⁹

Elders valt zelfs te lezen dat kolonel Palm met zijn regiment als eerste het gevecht aangaat.³⁰ In ieder geval zijn bij alle drie de afzonderlijke belangrijke gevechtsacties van de slag, waaronder die in het dorp Seneffe zelf, de mariniers van Palm en Van Weede betrokken. Tijdens deze operaties maken zij het verschil. Kolonel Palm raakt tijdens deze gevechten dodelijk gewond en overlijdt drie

‘De geallieerden lijdten uiteindelijk geen nederlaag, mede door het standvastig optreden van de keurtroepen van Palm en Van Weede’

dagen later in Bergen, Henegouwen. Waar hij precies zijn verwondingen oploopt is onbekend. Wel is bekend dat hij sterft als een held, zonder smet noch blaam. Naderhand wordt zijn lichaam overgebracht naar zijn geboorteplaats:

Zienlijke rouw en lijkstaci, by toortslicht, en gevolg van verscheyde karossen, ter aarden gebracht, werdende opte hoogzaal ter Grooter Kerke binnen Dordrecht, ingezarkt.³¹

Op 19 augustus 1674 krijgt Palm een staatsbegrafenis in de Grote Kerk van Dordrecht. Van zijn graf resteert om onbekende redenen niets meer. Het moet zich ongeveer ter hoogte van het koor hebben bevonden.³² Ter nagedachtenis aan kolonel Palm hangt in dezelfde kerk een schild aan een pilaar met zijn naam en het wapen van het Korps Mariniers.

Nalatenschap

De strijd in en rondom Seneffe is een van de minder bekende hoogtepunten in de geschiedenis van het Korps Mariniers. Met dit artikel probeert de auteur niet alleen de succesvolle inzet van de Nederlandse zeesoldaten aan de vergetelheid te ontrukken. Door het hoe en waarom achter dit specifieke opschrift op het Korpsvaandel, nu, 350 jaar na de veldslag, uit de doeken te doen, wil de auteur ook de erkenning van moed en vastberadenheid van de mariniers tijdens deze veldslag markeren. Dit optreden lijkt illustratief voor de status van het korps als elite-eenheid en draagt bij aan de opvatting van moed en toewijding. Een opschrift als Seneffe versterkt het eergevoel van de mariniers en verbindt het verleden met het heden op een manier die zowel praktisch als symbolisch is. Zo symboliseert het opschrift de historische prestatie van het Regiment der Marine en in dit geval in het bijzonder die van Palm. Zijn erfenis leeft dan ook voort in de huidige tradities en waarden van het Korps Mariniers.

Anne Beckers BA is mediëvist en als senior informatiespecialist verbonden aan het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) te Den Haag.

SCAN DE QR-CODE VOOR
DE NOTEN BIJ DIT ARTIKEL

De kwetsbaarheid van kleinschaligheid

We moeten als Nederlanders niet vergeten dat het Koninkrijk ook in het Caribisch gebied gelegen is. Nu zal dat bij de Koninklijke Marine niet gauw gebeuren, omdat er altijd een belangrijke militaire aanwezigheid is. Zoals we weten beschrijft artikel 97 van de Grondwet de taken van de krijgsmacht. Het eerste lid luidt: 'Ten behoeve van de verdediging en ter bescherming van de belangen van het Koninkrijk, alsmede ten behoeve van de handhaving en de bevordering van de internationale rechtsorde, is er een krijgsmacht.' Dat gaat dus ook over Aruba, Curaçao en Sint-Maarten en Bonaire, Sint-Eustatius en Saba.

Defensie draagt bij aan de verdediging en de bescherming van de belangen van de eilanden. Met rond de 800 militairen en een schip zorgt de krijgsmacht voor een belangrijke aanwezigheid. Onze bondgenoot in de NAVO, de Verenigde Staten, waardeert dat. Zo bieden de vliegvelden Hato en Reina Beatrix plaats voor een Amerikaanse *Forward Operating Location* en wordt bijgedragen aan de bestrijding van drugsmokkel en kunnen ontwikkelingen in het instabiele Venezuela gevolgd worden. De regio is ook in geopolitieke zin belangrijk: China breidt haar invloed uit en Rusland onderhoudt nauwe banden met Venezuela, Cuba en Nicaragua. Venezuela maakt bovendien aanspraak op de Benedenwindse eilanden.

'Aan Nederlandse kant zijn er sterke sentimenten dat wij van de Antillen af moeten'

Nederlandse ambtenaren en militairen komen met regelmaat op de Antillen. Ik stuitte deze zomer op een boek dat stampvol nuttige informatie zit voor ieder die daar een tijd gestationeerd is. Van harte aanbevolen is Gert Oostindie en Wouter Veenendaal, *Ongemak; Zes Caribische eilanden en Nederland*. Het is uitgegeven bij Prometheus. Het gaat niet al te diep in op de internationaal-politieke context, maar geeft wel een schat aan informatie over de problemen waarmee de bevolking te kampen heeft en over de ongemakkelijke verhoudingen tussen Nederland en de Antillen. De verhoudingen binnen het Koninkrijk zijn sinds 10 oktober 2010 veranderd. Aruba, Curaçao en Sint-Maarten zijn zelfstandige landen geworden en Bonaire, Sint-Eustatius en Saba zijn openbare lichamen (een soort bijzondere gemeenten) binnen Nederland geworden. Het boek heeft aandacht voor thema's die op de eilanden belangrijk zijn, zoals onderwijs en de problematiek van school drop-outs, en gaat ook in op sociale problemen als armoede, de grote diversiteit onder de eilandbewoners en de verschillen tussen de eilanden en op de impact van de slavernijgeschiedenis. Wat opvalt in het boek is de kleinschaligheid van de eilanden. Veel van de problematiek wordt daaraan opgehangen. Kleinschaligheid maakt de eilanden kwetsbaar in politiek, economisch, geopolitiek en demografisch opzicht, maar ook in de interne bestuurlijke verhoudingen. De politiek wordt gedomineerd door lokale elites en wordt vaak gekenmerkt door vriendjespolitiek, patronage en alle risico's van corruptie die daardoor ontstaan.

De titel 'Ongemak' is een kernachtige typering van de verhoudingen tussen de Nederlandse en de Caribische delen van het Koninkrijk. Op de eilanden vinden ze dat Nederland zich te veel met hen bemoeit. Nederlanders zijn in hun ogen arrogant, zowel bestuurders alsook de toeristen die er komen. Toch willen maar weinig mensen met Nederland breken. De band levert materiële voordelen op en veiligheid in de internationale verhoudingen.

Aan Nederlandse kant zijn er sterke sentimenten dat wij van de Antillen af moeten. Vooral omdat ze alleen maar geld kosten, zo is de klacht. Nederland heeft te weinig oog voor de lokale culturen. Kortom: van alle kanten is er ontevredenheid, maar zitten volgens Oostindie en Veenendaal gevangen in een constellatie die niet kan worden veranderd. Als je daar naartoe gaat, houd dan een beetje rekening met de gevoeligheden. We kunnen elkaar niet missen.

Prof. dr. Theo Brinkel is KVMO hoogleraar Militair-maatschappelijke studies aan de Universiteit Leiden. Hij schrijft deze column op persoonlijke titel.

KLTZ (LD) JORIS TEN BERG

de nieuwe voorzitter van de KVMO

Kapitein-luitenant-ter-zee van de Logistieke Dienst Joris ten Berg is op woensdag 3 juli tijdens de Algemene Ledenvergadering (ALV) benoemd tot nieuwe voorzitter van de KVMO. Hij volgt KLTZ Rob Pulles op, die vanaf oktober 2020 deze rol heeft bekleed. Na diverse missies, plaatsingen in Den Helder en het succesvol afronden van de Hogere Defensie Vorming, strijkt Ten Berg nu neer in Den Haag. In deze bijdrage maken we kennis met Joris. Wie is hij, wat is zijn visie en wat zijn de plannen van de nieuwe KVMO-voorzitter?

Ik neem Rob's functie met een gerust hart over', begint de kersverse voorzitter het gesprek. Hij denkt terug aan de ALV, die plaatsvond op de Van Braam Houckgeestkazerne in Doorn en waar traditioneel de voorzittershamer is doorgegeven. 'Hij heeft fantastisch werk geleverd en bovendien zijn functie goed aan mij overgedragen, wat nogal een uitdaging is als je op reis bent'. Joris verwijst naar het recente afronden van de Hogere Defensie Vorming (HDV), waarbij gewoonlijk de strategische reis wordt gemaakt. Het afgelopen jaar heeft de officier LD veel nieuwe inzichten gekregen op het gebied

van internationale betrekkingen, krijgs- en bestuurswetenschappen. 'Het heeft mijn wereldbeeld verrijkt.' De in 1977 in Rotterdam geboren voorzitter is getrouwd en vader van drie dochters. Blij om terug te zijn is hij zeker: 'Zo veel landen in zo'n korte tijd is bijzonder, maar ook pittig.'

Logistieke dienst

'Ik was twintig toen ik voor het eerst het Zaalje binnenliep als adelborst van Administratie, zoals de Logistieke Dienst toen heette. Het leuke van dit dienstvak, is dat je in aanraking komt met alle ondersteunde onderdelen van

het marinebedrijf. Ten Berg begint zijn carrière in de operationele tak als ondergeschikt hoofd logistieke dienst aan boord van het M-fregat Hr.Ms. *Van Nes*. In 2004 en 2005 volgt een uitzending als budgetofficier bij de *Stabilization Force* (SFOR), later de *European Union Force* (EUFOR) in Bosnië. Vlak voor deze individuele uitzending ontmoet Joris zijn vrouw aan boord van Zr.Ms. *Urania*. 2005 sloot hij af met een uitzending aan boord Zr.Ms. *De Zeven Provinciën*, als onderdeel van de antiterrorisme-coalitie. Van medio 2011 tot medio 2013 voer hij aan boord van Zr.Ms. *Evertsen* als Hoofd Logistieke Dienst.

Nog voor zijn plaatsing als HLD op de *Evertsen*, volgen in 2006 de eerste walfuncties. Drie jaar bij P&O en nog twee jaar bij Management Control CZSK, het huidige Bureau Integratie. Daar houdt hij zich – in tijden van bezuinigingen – vooral bezig met materieellogistiek. Dat waren moeilijke jaren. 'Ik heb gezien hoe we met die bezuinigingen destijds zijn omgegaan. Het ontbrak Den Haag, ondanks de Strategische Verkenning van 2010, behoorlijk aan visie. In 2011 kwam toenmalig minister van Defensie Hans Hilten met zijn beleidsbrief 'Een kleinere krijgsmacht in een onrustige wereld'. Er werd alsnog bezuinigd op onderdelen waar dat eenvoudigweg niet kon. Enkele effecten zijn heden nog steeds merkbaar.'

Als Joris medio 2013 van de *Evertsen* afstapt treedt hij aan als Hoofd Logistieke Walondersteuning bij DMI, is daar verantwoordelijk voor diverse ondersteunende taken bij Groot Bovenwater en ziet met zijn team toe op de implementatie van SAP vanuit de gebruikerszijde. Na afronding van de master Military Strategic Studies gaat hij aan de slag bij Strategie en Advies en ondersteunt hij de C-ZSK langs diverse internationale bijeenkomsten. Dit doet hij slechts één jaar want hij kan dan in 2018 terug naar het KIM als Korpschef Logistieke Dienst. 'Ik heb alleen maar leuke dingen gedaan bij de marine, maar mijn periode als korpschef LD was zonder meer een hoogtepunt'. Een deel van deze functie viel samen met de coronapandemie. Wat voor opleiden een enorme uitdaging vormde.

'Ik heb alleen maar leuke dingen gedaan bij de marine, maar mijn periode als korpschef LD was zonder meer een hoogtepunt'

'Dat was, net als voor velen in Nederland, een enorm intensieve periode, maar ook interessant. Je ziet dan ook dat mensen creatief en weerbaar kunnen zijn. Denken in oplossingen en niet meer in problemen. Iets wat we misschien nog meer nodig hebben.'

In 2021 treedt Ten Berg aan als Stafofficier Logistiek op het Maritiem Hoofdkwartier, bij velen bekend als N4. 'Ik heb het geluk gehad mijn marinecarrière te doorlopen bij alle vier directies. Een betere dwarsdoorsnede van het Commando Zeestrijdkrachten kun je niet ervaren', blikt hij tevreden terug. 'Als gevolg daarvan heb ik goede kennis van de organisatie en een fijn netwerk opgebouwd. Dat is naar mijn mening een groot voordeel wanneer je als voorzitter KVMO aan de slag gaat.'

Bij de KVMO

Ten Berg raakt vroeg bij de KVMO betrokken. Naast het gebruikelijke lidmaatschap gaat hij zich inzetten voor de nieuw opgezette werkgroep Jongeren. 'Wij deden met een aantal mensen het programma 'Wat te doen voor je poen', waarbij jonge officieren op het KIM voorlichting gaven over hun werk. Zo kregen de adelborsten wat meer inzicht in de verschillende carrièremogelijkheden bij de marine. Dat liep heel goed', herinnert hij zich. 'Daarna ben ik veel op pad geweest en gingen de activiteiten naar een lager pitje.' Als Ten Berg KLTZ Rob de Leeuw aflöst als korpschef LD, neemt hij tevens diens rol van afdelingsvoorzitter regio Noord over. In 2022 volgt het vicevoorzitterschap.

Joris wijdt uit over de toekomst van de KVMO en het belang om zowel jong als oud te binden: 'Dit is de uitdaging van elke vereniging in Nederland. We maken daarbij

Ten Berg ontvangt uit handen van CDS Onno Eichelsheim de HDV-speld (foto: Ministerie van Defensie)

snel de denkfout dat aanwezigheid gelijk staat aan betrokkenheid. De realiteit is dat wij verkeerd inschatten hoe betrokkenheid tot stand komt. Jonge officieren zijn geenszins minder geïnteresseerd, maar zij nemen informatie anders tot zich. Hoe kunnen wij jongeren betrekken op een manier dat zij vinden dat ze betrokken worden?' Volgens de nieuwe voorzitter is dit maar de helft van het verhaal. Hij vraagt aandacht voor de generatie officieren die niet over twintig jaar de touwtjes in handen heeft, maar over tien jaar. 'Als je je alleen maar focust op het betrekken van de adelborst en de LTZ3, dan verlies je aansluiting met de generatie die daar net boven hangt. Dan heb ik het over de LTZ2OC's en de LTZ1's. Deze officieren hebben voldoende carrière-ervaring om een goed onderbouwde en gefundeerde mening over de Koninklijke Marine te vormen, maar zij worden hierin vaak niet gehoord. Te klein voor het tafellaken en te groot voor het servet, zeg maar.' Overste Ten Berg vindt dat die categorie officieren het verdient om gehoord te worden. 'De adelborst is de toekomst, dat klopt. Maar als je nu investeert in de LTZ1 die tussen vijf en tien jaar doorstroomt naar commando-voerende posities, dan heb je daar op de korte termijn profijt van.'

Beroepsvereniging

De Koninklijke Marine staat voor een bijzondere periode waarin het grootste deel van haar vloot vervangen gaat worden. Daarnaast spelen diverse discussies over de invulling en inzet van de krijgsmacht. Deze moet adaptief en schaalbaar zijn en met een grotere rol voor reservisten. 'Belangrijke transities', legt Joris uit. 'Taak aan ons om de focus houden en deze projecten op een goede en zorgvuldige manier te begeleiden en af te ronden; dat we dit gestand doen en over een paar jaar het effect kunnen brengen wat we willen brengen, waar ook ter wereld.' Hij noemt het zijn speerpunt 'oog op de bal', waarin ook de

Reeds is de nieuwe voorzitter begonnen met het uitdelen van de KVMO-boekenplankjes. De longroom op de Van Braam-Houckgeestkazerne ontving de eerste.

KVMO haar rol heeft te vullen als vertegenwoordiger van de marineofficier. 'Het effect van de Koninklijke Marine is aanwezigheid. We hebben schepen op zee nodig met mensen die dit effect kunnen brengen.'

In zijn tweede speerpunt staat de groei van de KVMO als beroepsvereniging centraal: 'Als ik vertel over mijn werk, dan betrap ik mijzelf er wel eens op dat ik mijzelf een vakbondsvoorzitter noem, maar dat ben ik niet. De KVMO is een beroepsvereniging, die ook taken heeft aan de onderhandelingsstafel. Als dit voor mij niet duidelijk is, is dat het voor de achterban ook niet.' De KVMO moet als beroepsvereniging tussen de oren zitten van de marineofficiëren, beoogt de voorzitter. 'Wij vertegenwoordigen hun, spreken namens hen. We organiseren bijeenkomsten voor de uitwisseling van kennis en kunde en publiceren dit al 138 jaar in een uitstekende periodiek. We zijn aanwezig daar waar de marine aanwezig hoort te zijn.' In zijn derde en laatste speerpunt wijdt Ten Berg wel uit over de rol van de KVMO in het georganiseerd overleg, 'waar we moeten zorgen dat we hand in hand met de werkgever en de andere overlegpartners de successen, die we in de afgelopen drie jaar geboekt hebben, door blijven zetten.'

Eerste weken als voorzitter

Op de vraag hoe zijn eerste weken als voorzitter er uit gaan zien, reageert Joris enthousiast. Eén van de dingen die hij wil doen, is de beroepsvereniging zichtbaarder maken en het gesprek aangaan met de vier groepscommandanten om te weten hoe de eenheden zich ontwikkelen. 'Ik ben destijds als afdelingsvoorzitter regio Noord begonnen met 'koffie met de KVMO'. Ik ging langs de eenheden om het even niet te hebben over de waan van de dag en arbeidsvoorwaarden, maar juist om gevoel te krijgen bij wat er speelt binnen de gelederen.' Toentertijd deed Ten Berg dit naast zijn reguliere werkzaamheden. De rol van voorzitter geeft hem meer kans hiertoe. 'Ik ga zeker langs bij officieren om te horen waar zij tegenaan lopen. Wat verwachten zij van de KVMO? Wij kunnen als vereniging wel wat van dit of dat beleid vinden, maar het is ook aan onze leden om er wat van te vinden. Ik probeer alle marineofficiëren te vertegenwoordigen, ook zij die geen lid zijn, en haal informatie door te luisteren. Ik hoop dat de marineofficiëren daar ontvankelijk voor zijn.' Reeds is hij begonnen met het uitdelen van KVMO-boekenplankjes. Een selectie van militaire literatuur waar de Nederlandse officier zich tegoed aan kan doen.

Niet alleen een rondje langs de officieren staat op het lijstje van de voorzitter. 'Ik hou van zeilen maar doe het veel te weinig en het is tijdsintensief. Dat werkt niet goed samen met de functie van voorzitter, maar ik ga mijn best doen.' Joris vindt hardlopen dan een makkelijkere sport om vanaf de voordeur te beoefenen. 'Hardlopen gaat mij beter af op dit moment, hoewel ik er niet bepaald een fan van ben. Als je eenmaal in het wereldje zit en op jacht gaat naar de *runners high*, dan is het goed te doen. Als je mij door het Haagse Bos ziet rennen is dat dus niet omdat ik onderweg ben naar een protest op het Malieveld, maar omdat ik even wat tijd voor mezelf neem!'

Heb jij suggesties of vragen voor de KVMO-voorzitter en wil je in contact met hem treden? Mail Joris ten Berg dan via voorzitter@kvmo.nl

Gepeild verleden
700 jaar loodsgeschiedenis in Nederland

Auteurs	Anne Doedens & Matthieu Borsboom
Uitgever	Waanders Uitgevers, Zwolle (2024)
Omvang	192 blz
Prijs	€ 32,50
ISBN	9789462625464

Het Nederlandse Loodswezen, geworteld in de middeleeuwen, is essentieel voor veilige scheepvaart in Nederland. Tijdens de Gouden Eeuw speelden loodsen een sleutelrol in de opkomst van de Nederlandse maritieme macht. Ook vandaag de dag blijft het Loodswezen cruciaal voor de nationale economie en de maritieme veiligheid: het staat model voor de maritieme expertise en traditie van ons land. Het boek Gepeild verleden vult een historisch hiaat – er bestaat geen vergelijkbaar werk – en behandelt vijftig onderwerpen en onthult aspecten zoals dagelijks leven, gevaren, reglementen en de ontwikkeling van het Loodswezen, geïllustreerd met circa 200 beelden. Het biedt lezers ook leestips en aanbevelingen voor bezienswaardigheden.

The Royal Navy in the Cold War Years, 1966-1990
Retreat and revival

Auteur	Edward Hampshire
Uitgever	US Naval Institute Press, Annapolis MD (2024)
Omvang	798 blz
Prijs	\$ 70,00
ISBN	9781399041232

The Royal Navy in the Cold War years is het eerste boek dat Britse ASW in meer dan dertig jaar diepgaand behandelt. Met unieke toegang tot primaire bronnen biedt Edward Hampshire belangrijke en fascinerende inzichten in de maritieme dimensie van de Koude Oorlog. In die periode wordt de Royal Navy geconfronteerd met enkele van haar grootste uitdagingen, zowel op

zee tegenover de steeds capabelere en indrukwekkendere Sovjetmarine, als aan land toen ze te maken kreeg met beleidsmatige crises die het voortbestaan van een groot deel van de vloot bedreigden. Gedurende deze opmerkelijke periode was de marine zelden zo gefocust op één enkel oorlogstheater – de oostelijke Atlantische Oceaan – maar ook zelden zo politiek kwetsbaar.

Jaarboeken
Koninklijke Marine

Auteur	Marco Middelwijk (red.)
Uitgever	Koninklijke Marine, Den Haag (2024)
Omvang	div.
Prijs	PDF via nimh.nl
ISBN	div.

Het Jaarboek van de Koninklijke Marine, dat al sinds 1875 wordt uitgegeven, is een naslagwerk met een schat aan informatie. De handzame boeken bevatten de vele uitdagingen waarvoor de Koninklijke Marine zich jaarlijks gesteld ziet, zowel operationeel als organisatorisch. Een jaarboek telt tegenwoordig zo'n tweehonderd pagina's en is geïllustreerd met talrijke kleurenfoto's. Aan NIMH-medewerker Marco Middelwijk de taak om in korte tijd een handvol jaargangen te redigeren en klaar te maken voor publicatie. Een klus van formaat, maar het is gelukt om de jaargangen weer up to date te brengen. 2016 t/m 2022 zijn online te downloaden via de website van het NIMH. Viceadmiraal René Tas ontving onlangs de eerste exemplaren.

Operatie Biting
De spectaculaire Raid op Bruneval: het eerste succes van de Britse para's

Auteur	Max Hastings
Uitgever	Hollands Diep, Amsterdam (2024)
Omvang	320 blz
Prijs	€ 35,00
ISBN	9789048871483

Operatie Biting was een van de meest spectaculaire Britse commandoaanvalen tijdens de Tweede Wereldoorlog, en waarschijnlijk ook de meest succesvolle. In februari 1942 was de inlichtingendienst van de RAF bezorgd over een onlangs geïdentificeerd Duits radarnetwerk. In een hevige sneeuwstorm landden 120 para's, sommigen vanwege het weer op bijna twee mijl van hun doel. Toch zetten ze de aanval in, ontmantelden de Duitse radar en ontsnapten ze, na een hevig gevecht met soldaten van de Wehrmacht, op het nippertje met landingsvaartuigen over de stormachtige zee naar Portsmouth. Max Hastings vertelt dit verhaal met een schat aan nooit eerder vertelde details.

Vederlicht Zwaargewicht
De F-16 in dienst van de Koninklijke Luchtmacht, 1979-2024

Auteurs	Quirijn van der Vegt, Erwin van Loo e.a.
Uitgever	Walburg Pers, Zutphen (2024)
Omvang	504 blz
Prijs	€ 39,99
ISBN	9789464564815

De invoering van de F-16 luidde voor de luchtmacht een geheel nieuw, digitaal, tijdperk in. De lichte constructie en krachtige straalmotor zorgden voor een ongekend klimvermogen en grote wendbaarheid, waardoor het jachtvliegtuig in vrijwel alle disciplines uitblonk. Na de val van de Berlijnse Muur is de F-16 intensief ingezet tijdens internationale operaties boven de Balkan, Afghanistan, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. De jarenlange operationele carrière van de F-16 in Nederlandse dienst staat centraal in Vederlicht zwaargewicht. De Koninklijke Luchtmacht nam er in totaal 213 in dienst. Dit boek is een ode aan de F-16; een die de titel eer aan doet.

DE KONINKLIJKE MARINE OP HET WITTE DOEK

8 april jongstleden is de actiefilm *Invasie* in voorpremière gegaan. De film verkent het scenario wat er gebeurt als Curaçao en Aruba onder aanval komen van een vijandelijke macht. 'Een heel spannende film', zo reageert C-ZSK viceadmiraal René Tas naderhand: 'Ik heb mij echt geen minuut vervuild'. Voor regisseur Bobby Boermans was het al lange tijd een droom om een film als *Invasie* te maken: 'Je komt met een lijstje van dingen die je graag in de film wil hebben en voor je het weet staan je acteurs op het dek van een onderzeeboot.'

De film is losjes gebaseerd op een diplomatieke rel in 2014 rond de benoeming van Hugo Carvajal als consul van Venezuela op Aruba. Carvajal, voormalig hoofd van de Venezolaanse militaire inlichtingendienst, zou zich schuldig hebben gemaakt aan drugssmokkel en is op verzoek van de Verenigde Staten door Nederland aangehouden, ondanks zijn diplomatieke onschendbaarheid. Toenmalig minister van Buitenlandse Zaken Frans Timmermans wees op onduidelijkheid over Carvajal's status als consul. Venezuela dreigde met economische sancties en na enige 'juridische duiding' is de diplomaat vrijgelaten. Niet geheel tot tevredenheid van Washington overigens, die Carvajal Aruba zag verlaten en pas in 2019 bij diens aanhouding in Spanje een nieuwe kans kreeg op uitlevering. 'Il Pollo', zoals de Venezolaan bekendstaat, is juli vorig jaar aan de VS uitgeleverd – na weer een onderduikperiode van twee jaar in Madrid – en reeds in New York voor de rechter verschenen.

Nederland staat er alleen voor

De rol van Venezolaanse (of Veraguaanse) diplomaat Hector Lagarto wordt in *Invasie* vertolkt door de Spaanse Oscar Foronda, die verder weinig in de film te doen heeft. Dat is jammer, want zijn aanhouding is door president Cruz van Veragua omarmd als casus belli en marinierskazerne Savaneta, waar men Lagarto gevangenhoudt, komt hierdoor zwaar onder vuur te liggen. We vergeten voor nu dat de schrijvers navolgende desorganisatie en besluiteloosheid van een handjevol mariniers onder leiding van MAJMARNs Brouwer (Raymond Thiry) toewijzen aan de jaarlijkse verlofperiode. Nadat Legarto succesvol is geëvacueerd naar stationsschip Zr.Ms. *Groningen* is zijn rol over, tot commandant KLTZ Bot (Fedja van Huêt) aan het einde van de film het plot voorziet van de zinderende onthul-

ling dat 'Lagarto een dictator-encyclopedie is' waar de Amerikanen interesse in zouden hebben. Dit mag dan wel een zeer slecht geschreven hint zijn naar Carvajal's odyssee uit 2014, maar voor de gemiddelde kijker komt Legarto's belang als gevangene alsook het vermelden van de VS volkomen uit de lucht vallen. Eerder hoort de minister-president nog dat de ABC-eilanden zo'n beetje het enige stukje land is waar Washington – hoewel ze de NAVO bedoelen – geen vlag heeft gepland en 'artikel 5' zij niet in werking kunnen stellen. 'We staan er alleen voor', aldus de premier. Dat diezelfde premier vervolgens de eilanden aan hun lot overlaat, de MSTU niet inzet, geen militaire operatie begint, een OPV solo laat opereren, zijn diplomaat in Veragua beveelt op post te blijven en zich als een kluizeenaar opsluit in zijn Haagse commandocentrum vergeten we voor nu.

De Nederlandse diplomaat in kwestie is Maurits Caan (Gijs Scholten van Aschat), die tegen zijn orders in toch besluit het fictieve land te ontvluchten. Deze parallelle verhaallijn is bijna komisch als Scholten van Aschat maar wat graag zijn volledige hebben en houden alsook zijn personeel achterlaat en zo snel als mogelijk het plaatselijke vliegveld probeert te bereiken. Twee jonge mariniers, die enkele uren daarvoor hun eindoefening met goed gevolg hebben afgerond, worden vanaf de *Groningen* ingezet om de knorrige diplomaat op te pikken. Kort na de relatief soepele pick-up storten zij neer in de jungle van Veragua en nadat Scholten van Aschat ongeïnteresseerd zijn neus ophaalt voor zijn morsdode en half onder de helikopterotor bedolven secretaresse, begint een vermakelijk avontuur door een groene hel. In de tussentijd zegt de premier nog altijd niets, wordt de *Groningen* teruggeroepen, lijkt niemand wakker te liggen van de neergestorte helikopter en diens bemanning en vindt de consul dat zijn evacuatie – tegen alle verwachtingen in – maar moeizaam verloopt. Het is wellicht wat vergezocht. Wat ondertussen langs de kijker heen gaat, is dat een revolutionaire Veraguaanse beweging besloten heeft president Cruz af te zetten en per direct de vijandelikheden jegens Nederland te stoppen.

**'Uiteindelijk is realisme niet
waartoe *Invasie* een poging doet'**

Uiteindelijk is realisme niet waartoe *Invasie* een poging doet. En om goede reden. De film is, in woorden van regisseur Boermans, 'een spannend jongensboekavontuur'. Aan tafel bij BEAU legt hij uit: 'Ik ben een jaren '90 kind, en opgegroeid met Sylvester Stallone en Arnold Schwarzenegger en met films als *Bad Boys*'. Laatstgenoemde film is geregisseerd door explosiekoning Michael Bay en zijn invloed op Boermans is merkbaar. 'Ik hou van dingen opblazen', aldus de 42-jarige Eindhovenenaar. Pakken we klasieters erbij als *Rambo* (1982), *Commando* (1985) en *Sniper* (1993), dan zien is *Invasie* inderdaad een avonturenfilm met een militair randje. Explosies, evacuaties, achtervolgingen, jungle-warfare, slechte oneliners, heldendom, een vleugje patriotisme en bovenal avontuur. Dit alles met een glansrijke rol voor de Koninklijke Marine, die veel materiaal en locaties voor de film beschikbaar stelde. *Invasie* is geenszins een blockbuster van hetzelfde kaliber als voor-noemde films, maar dient hetzelfde doel: 90 minuten actie in een ver oord.

Het militair-entertainment complex

Het US *Department of Defense* speelt al decennialang een significante rol in het ondersteunen van filmproducties waarin de Amerikaanse krijgsmacht vertegenwoordigd is. Dit *military-entertainment complex* is erop gericht samenwerking tussen de twee industrieën te bevorderen in elkaars voordeel. Enerzijds brengt het Hollywood de nodige financiële en materiële ondersteuning, anderzijds oefent het Pentagon invloed uit op het militaire narratief en laat zodoende de land-, lucht-, en zeestrijdkrachten op een lovende manier van het scherm spatten. Bekende voorbeelden zijn *Black Hawk Down* (2001), *Transformers* (2017), *Captain Marvel* (2019), *Top Gun* (1986) en diens opvolger *Top Gun: Maverick* (2022). In het geval van voorlaatst genoemde zocht de US Navy als gevolg van de pijnlijke terugtrekking uit Vietnam naar manieren om het publieke imago op te poetsen. 'We love it!', aldus een vertegenwoordiger van het *Navy Recruiting Command* nadat Tom Cruise in 1986 wereldwijd de bioscopen – en de harten van velen – invloog met zijn F-14A *Tomcat*.¹ US Navy recruiters stelden aanmeldbureaus op in bioscopen om de horde aspirant piloten op te wachten (hoewel die niet kwam).²

Los van het personeelsvraagstuk (zie daarvoor een uitstekend interview met LTZ2OC Ronald De Hondt voor NH Nieuws³), gaat het met deze producties om het zichtbaar maken van de krijgsmacht. Afgelopen jaren hebben communicatieafdelingen hard gewerkt aan het creëren van unieke content op diverse platforms. Of dat nu gaat om specifiek voor recruitment bestemde advertenties zoals Generatie D, nieuwsitems, uitleg video's, fotorapportages of TikTok's, feit is dat Defensie druk timmert aan haar publieke imago. Dit is, laten we eerlijk zijn, keihard nodig nu personeel en materieel in grote getalen moeten instromen. In dat licht zal de gemiddelde Marineblad-lezer naar de film kunnen kijken. Niet om de kwaliteit van het script te duiden, of de cinematografie te analyseren. Het acteerwerk zal in Cannes heus geen eervolle vermelding krijgen en Boermans zal het Gouden Kalf waarschijnlijk mislopen. Waar het de marineofficier om zal gaan, is dat de Koninklijke Marine op het witte doek te zien is. De marine heeft aangegeven niet financieel te hebben bijgedragen aan de film, maar evenwel heeft het nooit eerder op zo'n

'De marine heeft nooit eerder op zo'n grote schaal meegewerkt voor én achter de schermen'

grote schaal meegewerkt voor én achter de schermen. Dat smaakt naar meer.

Ten slotte

Er valt wellicht wat te zeggen over het ongelukkige beeld van onze strijdkrachten in de verdediging van het Nederlands grondgebied. Maar een FRISC in achtervolging van een *go-fast*, terwijl een sluipschutter vanuit een boordhelikopter steun verleent, levert zeer geslaagde beelden op. Evenals de *Dolfijn*, die als onderdeel van een *covert* operatie kort op de vijandelijke kustlijn mariniers oppikt en een spectaculair entree maakt. Überhaupt mariniers in actie zien spreekt immer prachtig tot de verbeelding en laat de eerste vrouwelijke marinier heus realiteit worden. Nederland is een zeevarende natie en de Koninklijke Marine werkt hard aan haar toekomst. Er komen nieuwe schepen en voor het korps een nieuw *operating concept*. Nu is een mooie tijd om dat publieke imago op te waarderen en de huiskamer binnen te varen. Jongeren die hiernaar kijken en denken 'dat wil ik ook', is voor Nederland mooi meegenomen.

Bas Naafs

Noten

- 1 Mongilo, H. 'Will Top Gun: Maverick Boost Navy Recruiting? History Says Probably Not', USNI News, 27 mei 2022, zie: <https://news.usni.org/2022/05/27/will-top-gun-maverick-boost-navy-recruiting-history-says-probably-not>
- 2 Aanvankelijk is de toename in aanmeldingen voor de US Navy en US Naval Air Force grof overschat.
- 3 Zie: <https://www.nhnieuws.nl/nieuws/333604/marinepersoneel-schittert-in-actiefilm-hoopt-zo-nieuwe-mensen-aan-te-spreken>

INVASIE

Genre	Actie
Regisseur	Bobby Boermans
Acteurs	Tarikh Janssen, Ortál Vriend, Gijs Blom e.a.
Producent	Errol Nayci
Release	11 april 2024
Duur	91 minuten

Veiligheid als perceptie

Gek genoeg krijgt het *Marineblad* het elk jaar voor elkaar om in de zomervakantie een deadline te stellen. Dit jaar zitten we met zijn vijven in Torbole. Een topplek waar je, op sportief gebied, alles kunt doen wat je wil.

‘Wanneer voelt iets goed?’

Berend van de Kraats

is oud-onderzeeboot-commandant en nu sociaal ondernemer. Met OceansX, werkt hij nu aan nieuwe manieren van organiseren waarbij het collectief menselijk potentieel optimaal benut wordt om te werken aan wat ons dierbaar is.

**BLIJF
IN CONTACT**

Maar wat willen we? En willen we dat allemaal op hetzelfde moment? Dat de definitie van ‘leuk’ totaal iets anders is voor een moeder van 47 dan voor een jongen van 14 is duidelijk. Ook voor het begrip ‘familie-band’ (of breder ‘liefde’) geldt iets dergelijks. Wat betekent die band voor de één en wanneer wordt die door de ander daarin beperkt of geschaad? Soms is dat niet duidelijk of niet ontdekt. Het gaat om een gevoel. Iets van: ‘Dit voelt (voor mij) goed.’

Wanneer voelt iets goed? Bij mij voelt iets goed als het overeen blijkt te komen met een positief geformuleerde verwachting. Bijvoorbeeld een goed bedoelde intentie die op een ander oprecht blijkt over te komen of een prestatie die, na inzet, werkelijkheid wordt. Dit betekent dat ik consequent bezig ben met een verwachting werkelijkheid te maken die af en toe ook werkelijkheid wordt.

Snappen jullie het nog? Als jullie denken: waar heeft die man het over, probeer dan de persoonlijke vraag te beantwoorden waarom je van je partner houdt? Die vraag zou je kunnen beantwoorden met een strakke beschrijving van hoe hij/zij er uit ziet, wat hij/zij doet, hoe hij/zij zich gedraagt, etc. Wellicht heel complimenteaus in het moment, maar ook ergens heel rigide. Stel dat er iets gebeurt waardoor hij/zij er anders uit komt te zien of een andere invulling geeft aan zijn/haar leven dan zou dat ‘houden van’ er zomaar niet meer kunnen zijn. Zou ‘houden van’ niet veel meer de benodigde handelingen zijn die een continu streven naar het met elkaar ‘goed’ voelen - wat dat ook maar mag zijn op dat moment - bewerkstelligd?

De gedachte dat het ‘houden van’ blijft steken in het moment en niet (meer) zou kunnen voldoen in een veranderende context vind ik in het kader van grootse thema's als Veiligheid, Vrijheid, Verbinding en Vertrouwen heel beangstigend. Alsof er geen gisteren, vandaag en morgen bestaat in een familieband, partnerschap of maatschappelijke saamhorigheid. Dit zouden we kunnen ondervangen door missies te beschrijven die individu-, organisatie- en natie-overstijgend zijn. Net als in een persoonlijke relatie, een saamhorige vakantie of complex waterdistributie-vraagstuk. Dergelijke missies hebben we met elkaar te volbrengen. Oftewel missies waarin de ‘every(women’s responsibility’ centraal staat.

Essentieel bij het faciliteren van een dergelijke whole of society-beweging is dat er ruimte is voor ieders positief geformuleerde illusie van de werkelijkheid. Veiligheid wordt dan dus ook echt iets persoonlijks. Een persoonlijke illusie waarin iedereen zijn eigen gevoel van veiligheid kan goedpraten! Dat ontketent ongelimiteerd menselijk potentieel. Als dit waarheid zou zijn dan siert een bepaalde kwetsbaarheid en bescheidenheid in claims rondom het ‘organiseren van veiligheid’. Het is veel meer een faciliterend proces dan een organisatieverantwoordelijkheid.

ACTIVITEITEN ZOMER/NAJAAR 2024

AFDELING NOORD

Postactievenborrel

Datum: 3 september, 1 oktober
Locatie: Marineclub, Den Helder
Aanvang: 17:00 uur

AFDELING MIDDEN

Geen activiteiten gepland

SCAN DE QR-CODE VOOR MEER
INFORMATIE OVER DE KVMO-
ACTIVITEITEN

AFDELING ZUID

Barbecue

Datum: 27 september
Locatie: Merelhoeve,
Nieuw- en St. Joosland
Aanvang: 18:00 uur

Excursie Damen Shipyards

Datum: 15 oktober
Locatie: Damen Shipyards, Vlissingen
Aanvang: n.n.b.

Ereleden:

KOLMARN b.d. A.H.P. Knoppen
KTZ b.d. L.J.M. Smit
KTZA b.d. drs. T.G.D. Steenbeek
KLTZ b.d. mr. O.W. Borgeld
KTZ b.d. ing. M.E.M. de Natris
KLTZ (LD) b.d. H.M.J. van de Burgt

Hoofdbestuur:

Voorzitter:
KLTZ (LD) J.L. ten Berg
Vice-voorzitter:
KLTZ drs. M.M.H. Heijligers
Secretaris:
LTZ2OC (LD) K.W. Lelieveld
Penningmeester:
KTZ (LD) C.M. van der Pijl
Namens Afdeling Noord
Vacature
Namens Afdeling Midden
KLTZ drs. M.M.H. Heijligers
Namens Afdeling Zuid
Vacature
Namens Afdeling Caribisch gebied
LTZ2 (LD) M.E.A. Römer
Namens Werkgroep Postactieven
KLTZ b.d. J.B.M. Ouwers
Namens Werkgroep Elders Actieven
LTZ1 b.d. ir. M.R.J. van 't Holt MBA
Namens Werkgroep Jongeren
LTZ3 F.F.O. van Dunné
Namens de Werkgroep Gender
KLTZ b.d. M.A.W. Riemens

Afdelingsbesturen:

Noord:
KLTZ b.d. B. Fritzsche

Midden:
KLTZ drs. M.M.H. Heijligers
KTZ (TD) ir. J.J. Bleijs
KLTZ b.d. J. de Jonge
KTZ b.d. H. van Eijsden

Zuid:
maj KL b.d. P. van der Laan
KLTZ (SD) b.d. A.J. Zwiers
KLTZA b.d. P.A. Brons (postactieven)

Caribisch Gebied:
LTZ2 (LD) M.E.A. Römer

KVMO-leerstoel
Universiteit Leiden:
Prof. dr. T.B.F.M. Brinkel

Veteranenondersteuner KVMO
KLTZ b.d. Theo Zelisse
nos.kvmo.tz@gmail.com
06-41464319

Adres secretariaat:
Koninginnegracht 19
2514 AB Den Haag
T : 070-3839504
E : info@kvmo.nl
W : www.kvmo.nl

IN MEMORIAM

HET HOOFDBESTUUR VAN DE KVMO HEEFT DE DROEVE PLICHT U IN
KENNIS TE STELLEN VAN HET OVERLIJDEN VAN:

KTZ b.d. **R.E. Boer** († 1 augustus 2024)
KLTZE b.d. **A. Munnikhuys** († 20 juni 2024)
KLTZ b.d. **J.J.J.A. van Rooijen** († 2 augustus 2024)

WIJ BETUIGEN DE NABESTAANDEN ONZE DEELNEMING EN WENSEN
HEN VEEL STERKTE TOE

SAVE THE DATE

64-JARIGENDAG (1960)
Thema 'van UKW naar pensioen'
2 oktober, Marine Etablissement Amsterdam, 10:00-16:00

ONDERLINGE BIJSTAND

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand
(www.onderlingebijstand.nl). Voor nadere informatie of het verkrijgen van
aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat van de
KVMO.

KVMO

**VERWELKOMT
NIEUWE LICHTING
ADELBORSTEN**

